

Антоніна Шевчук

ДИТЯЧА ХОРЕОГРАФІЯ

Навчально-методичний посібник

3-тє вид., зі змінами та доповн.

*Схвалено для використання
в дошкільних навчальних закладах*

Тернопіль
“Мандрівець”
2016

УДК 792.8–053.5(07)

ББК 74.100.54

Ш78 *Схвалено для використання в дошкільних навчальних закладах комісією з дошкільної педагогіки і психології Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (Лист ПТЗО від 05.05.2015 р., №14.1/12-Г-255)*

Експерти:

Т. О. Піроженко – завідувач лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, професор, доктор психологічних наук;

М. В. Молочко – вихователь-методист ДНЗ № 784, м. Київ, кандидат педагогічних наук.

Рецензенти:

Е. С. Вільчковський – член-кореспондент НАПН України, професор, доктор педагогічних наук;

Л. Ю. Цветкова – декан факультету режисури і хореографії КНУКМ, професор кафедри народної хореографії, доцент;

Т. П. Науменко – заступник директора ШДС “Струмочок”, педагог з хореографії НВЗО школи-ліцею “Обдаровання”, м. Київ.

Шевчук А. С.

Ш78 *Дитяча хореографія : навч.-метод. посібник / А. С. Шевчук. — 3-тє вид., зі змін. та доповн. — Тернопіль : Мандрівець, 2016. — 288 с. + вкл. : 8 с. : іл.*

ISBN 978-966-634-913-5

Навчально-методичний посібник містить програму хореографічної діяльності дітей від 3-х до 7-ми років та навчально-методичне забезпечення процесу виховання, освіти і розвитку дітей дошкільного віку в хореографічній діяльності; рекомендується як варіативна частина змісту роботи з дітьми за Базовим компонентом дошкільної освіти, розглядається як діяльність за інтересами, потребами дітей та за вибором батьків і педагогів. Розширює можливості розвитку особистості дитини, мистецької освіти і естетичного виховання за чинними вітчизняними програмами комплексного типу. Розкриваються принципи, мета, завдання, зміст роботи з дітьми від 3-х до 7-ми років, хореографічна компетенція; теоретичні та навчально-методичні основи залучення дітей до хореографії; практичні матеріали; глосарій.

Для хореографів, музичних керівників, вихователів, для керівників дошкільної освіти, студентів, викладачів вищих навчальних закладів і коледжів, працівників культурно-освітніх установ.

УДК 792.8–053.5(07)

ББК 74.100.54

Всі права застережені

All rights reserved

ISBN 978-966-634-913-5

©А. Шевчук, зм. та доповн., 2016

© ТОВ “Мандрівець”, 2016

ЗМІСТ

Вступ. ОБДАРОВАННЯ ДИТИНИ РОЗКРИВАЄМО З ТЕРПСІХОРОЮ	6
Розділ 1. ДИТЯЧА ХОРЕОГРАФІЯ: програма	10
1.1. Основне поняття, принципи, мета, завдання хореографічної освіти дітей від 3-х до 7-ми років	10
1.2. Зміст хореографічної діяльності дітей від 3-х до 7-ми років	16
1.2.1. Зміст хореографічної діяльності дітей від 3-х до 4-х років	16
1.2.2. Зміст хореографічної діяльності дітей від 4-х до 5-ти років	22
1.2.3. Зміст хореографічної діяльності дітей від 5-ти до 6-ти років	31
1.2.4. Зміст хореографічної діяльності дітей від 6-ти до 7-ми років	47
1.3. Хореографічна компетенція дітей 6-ти – 7-ми років	60
1.4. Варіативність запровадження програми	62
Розділ 2. ДИТЯЧА ХОРЕОГРАФІЯ: навчально-методичне забезпечення хореографічної діяльності дітей від 3-х до 7-ми років	63
2.1. Мистецтвознавчий і педагогічний потенціал хореографії	63
2.1.1. Поняття «хореографія»	63
2.1.2. Становлення і розвиток хореографічного мистецтва	65
2.1.3. Зміст і форма хореографічного мистецтва	74
2.1.4. Танцювальний рух як основний засіб хореографії	76
2.1.5. Функції хореографічного мистецтва	80
2.1.6. Педагогічний потенціал українських музично-хореографічних традицій	85
2.1.7. Вплив хореографічної діяльності на розвиток дитини	89
2.2. Умови ефективного хореографічного навчання дітей дошкільного віку	92
2.2.1. Виявлення у дітей інтересу до хореографічної діяльності	92
2.2.2. Співпраця педагогів і батьків	94
2.2.3. Сприятливе середовище для занять хореографією	97
2.2.4. Спеціаліст із хореографічного навчання дітей	98
2.2.5. Інтеграція складників змісту дитячої хореографії	99
2.2.6. Комплекс змістових ліній програми з дитячої хореографії	100
2.2.7. Оптимальна структура змістових ліній програми	103
2.3. Методика дитячої хореографічної діяльності	108
2.3.1. Хореографічні заняття: види, типи, структура, зміст	108
2.3.2. Інші форми організації хореографічної діяльності	

дітей (вечори, концерти, фестивалі, свято танцю, Всесвітній день танцю, Віденський бал)	118
2.3.3. Гуманна взаємодія дорослого з дітьми в хореографічній діяльності	132
2.3.4. Музична основа хореографічної діяльності дітей	140
2.3.5. Поетапність формування хореографічних навичок у дітей.....	142
2.3.6. Методи і прийоми залучення дітей до хореографії	152
2.3.7. Види хореографічної діяльності, дитячий репертуар	163
Розділ 3. ДИТЯЧА ХОРЕОГРАФІЯ: репертуар	173
3.1. Два маки (<i>музично-рухова забава</i>).....	173
3.2. Подай ручку! (<i>музично-рухова забава</i>)	175
3.3. Хвиля вітань (<i>інтерактивна музично-рухова вправа</i>)	178
3.4. Передай вітання іншому (<i>інтерактивна музично- рухова вправа</i>)	178
3.5. Хвиля дружби (<i>інтерактивна музично-рухова вправа</i>)	179
3.6. Мандрівка оплесків (<i>інтерактивна музично-рухова вправа</i>) ...	180
3.7. Ритм мого (твого) ім'я (<i>інтерактивна музично- рухова вправа</i>)	181
3.8. Зачароване коло Терпсіхори (<i>інтерактивна музично- рухова вправа</i>)	181
3.9. Хвиля подяки (<i>інтерактивна музично-рухова вправа</i>)	182
3.10. Рухливі струмочки (<i>музично-рухова забава</i>).....	183
3.11. Винахідливе коло Терпсіхори (<i>танцювальна вправа</i>)	183
3.12. Уклін-запрошення хлопчика (<i>танцювальний етюд</i>).....	184
3.13. Уклін-вітання хлопчика (<i>танцювальний етюд</i>)	185
3.14. Уклін-вітання дівчинки (<i>танцювальний етюд</i>)	187
3.15. Сходить сонечко (<i>вправа класичного екзерсису</i>)	188
3.16. Равлику, зникай! (<i>танцювальна гра</i>).....	190
3.17. Рукавиця-мандрівниця, рукавиця-чарівниця (<i>танцювальна гра</i>)	191
3.18. Веселий бубон-мандрівник (<i>музично-рухова гра</i>)	191
3.19. Вигадливі чобіточки (<i>музично-рухова гра</i>).....	193
3.20. Шум (<i>ігровий хоровод</i>)	196
3.21. Зів'ємо віночки (<i>хороводний танець, ігровий хоровод</i>)	200
3.22. Кривий танець (<i>хороводний танець</i>)	203
3.23. Танець сніжинок і зайчиків (<i>образно-ігровий сюжетний танець</i>)	209

3.24. Коло-гопачок (<i>український танець</i>).....	214
3.25. Плескач (<i>український танець</i>).....	218
3.26. Гречаники (<i>український танець</i>).....	221
3.27. Маленький повзунець (<i>український сюжетний танець</i>)	224
3.28. Через ніжку (<i>український сюжетний танець</i>)	232
3.29. Ввічливий танець (<i>бальний танець</i>)	237
3.30. Па де грас (<i>бальний танець</i>).....	239
3.31. Вишукані дзвіночки (<i>образно-ігровий танець</i>)	243
3.32. Човник (<i>сучасний танець</i>)	245
3.33. Київ на світі один (<i>сучасний танець</i>)	247
3.34. Весняні котики (<i>сучасний танець</i>).....	250
Глосарій	255
Література	284
Про автора	

*Дорогим маленьким хлопчикам – Михайликові,
Сашкові, Максимкові, Ярославчикові –
майбутнім гідним чоловікам
присвячую свою працю*

Вступ. ОБДАРОВАННЯ ДИТИНИ РОЗКРИВАЄМО З ТЕРПСІХОРОЮ

**До хореографів, музичних керівників, вихователів,
керівників дошкільної освіти,
студентів, викладачів, батьків**

Шановні дорослі!

Спрямовуючи свій погляд на глобальні реалії третього тисячоліття – наднаціональний віртуальний простір, потужні інформаційні потоки, тотальну технізацію і комп'ютеризацію – мусимо бути свідомі того, що вони, змінюючи людську життєдіяльність, не здатні замінити всеосяжного, без перебільшень, впливу *мистецтва* на зародження особистості в дитини, становлення її індивідуальності, розвиток сприйнятливості, почуттів, реалізацію обдарованості, мистецьких здібностей тощо.

Відомо, що матерії загалом та людині зокрема властивий творчий імпульс, тому така правічна її потреба в актуалізації власної креативності на всіх вікових етапах, починаючи з дошкільного дитинства. А тому зрозумілі й намагання сучасної педагогіки знайти оптимальні шляхи її розвитку в українських дітях.

У цьому контексті є актуальною проблема створення сприятливих умов для творчого розвитку дітей на мистецько-педагогічних засадах через належне науково-методичне забезпечення дошкільної освіти, а саме: через розробку та впровадження парціальних програм виховання, навчання і розвитку дітей та навчально-методичний супровід таких програм.

◇ Держава визначає пріоритетну роль дошкільної освіти та створює належні умови для її здобуття [1].

Закон України «Про дошкільну освіту»

Програма «Дитяча хореографія» та її навчально-методичне забезпечення стали реальною спробою на наукових засадах запроваджувати хореографічну діяльність у життя дітей дошкільного віку. Варіанти цієї програми («Обдаровання дитини розкриваємо з Терпсіхорою», «У світі музично-хореографічних образів») упродовж тривалого часу були апробовані і нині їх використовують у практиці роботи дошкільних навчальних закладів м. Києва. Вони одержали позитивну оцінку педагогів. Перше видання (2008 р.) і друге видання (2011 р.) дали обґрунтовані підстави для системної організації дитячої хореографічної діяльності по всій Україні та для навчання студентів у вищих навчальних закладах за спеціальністю «Хореографія» і додатковою спеціалізацією «Хореографія».

Завдяки гуманістичній спрямованості, що відповідає вимогам сучасності, видання здобуло позитивну підтримку в середовищі дошкільної освіти, серед дошкільних працівників, хореографів культурно-освітніх установ, викладачів і студентів. Головні позиції програми (2008 р.) використані у Базовому компоненті дошкільної освіти (2012 р.) у варіативній складовій для визначення змісту освітньої лінії «Хореографія» [2]. Автор щиро вдячна педагогам і хореографам дошкільних навчальних закладів, дитячих хореографічних колективів, викладачам і студентам університетів, які творчо і варіативно працювали за першим і другим виданнями програми, надихалися програмою і привносили власні творчі здобутки у роботу з дітьми, висловлювали свої щирі відгуки, надавали пропозиції щодо розширення навчально-методичної частини видання, збагачення її репертуаром тощо.

Підготовка третього видання «Дитяча хореографія», його доопрацювання, доповнення, оновлення здійснено з метою забезпечення якості освіти на належному рівні та створення сприятливих умов для особистісно творчого розвитку сучасної дитини, набуття нею хореографічної компетенції, з метою урахування положень останніх нормативних документів, сучасних ідей, що стосуються змін у змісті дошкільної освіти, здобутків позитивного педагогічного досвіду.

Відповідно доопрацьовані та доповнені всі розділи посібника. Так, до програми внесено визначення основного поняття «дитяча хореографія», окремі корективи, збагачено репертуар образно-ігро-

вих танців на основі програмних творів. Суттєво доповнено другий і третій розділи (аспекти співпраці педагогів і батьків; підготовка свята танцю у вигляді проектної діяльності дітей і дорослих; світлини з досвіду роботи; приклади репертуару до кожного виду хореографічної діяльності тощо). Розроблено новий розділ «Глосарій», що вмістив використані у праці визначення та їх тлумачення, необхідні для поліпшення підготовки практичного працівника і покращення роботи з дітьми.

У змісті програми і навчально-методичного забезпечення збережено важливі позиції з нормативних документів, слушні думки видатних учених, хореографів, педагогів, артистів, що суголосні основним підходам автора праці, стали вихідними для розробки окремих положень та у вигляді цитат є окрасою видання.

✧ Принципами дошкільної освіти є: доступність для кожного громадянина освітніх послуг, що надаються системою дошкільної освіти; рівність умов для реалізації задатків, нахилів, здібностей, обдаровань, різнобічного розвитку кожної дитини... [1].

Закон України «Про дошкільну освіту»

У сучасній психології та педагогіці утвердилася думка: кожна дитина різнобічно обдарована. Всім батькам хочеться вірити, що особливий дар, яким у давні часи наділяли музи лише обраних, передався і їхній дитині. Але чи кожне обдаровання вдається своєчасно виявити, розкрити, розвинути? Чи завжди таке гуманне завдання, як одне із першорядних, поставало перед працівниками дошкільної ланки? Зазначимо лише, що у третьому тисячолітті Українська держава, сучасна наука і передова практика актуалізували постановку цього завдання.

Освічені, люблячі батьки помічають у своїй дитині потяг до музики і руху ще в ранньому дитинстві. Дорослі навіть не замислюються, чому маленькій дитині подобається танцювати, бо вони спостерігають, що це бажання не зникає у дорослої людини упродовж усього життя. Можливо, покровителька мистецтва танцю і хорової поезії, чарівна Терпсіхора, яка обдаровувала людей музично-танцювальним хистом, була найдобрішою і найщедрішою з-поміж усіх муз? Тому-то у більшості дітей дуже рано виявляються задатки до танцю.

Наукою доведено, що тільки під час активної діяльності, зокрема музично-рухової (в системі музичного виховання) та хореографічної

(в системі ширшого мистецького виховання), розкриваються природні задатки, обдаровання дітей. Однак дитині дошкільного віку заняття хореографією потрібні не для того, щоб у майбутньому стати професіоналом (хоча дехто з них стане). Артистом балету, хореографом, балетмейстером стають за покликанням, усвідомити яке може тільки сама людина лише згодом.

Хореографічна діяльність потрібна дитині дошкільного віку для того, щоб не пропустити сенситивного періоду, коли використання задатків стає найбільш своєчасним для розвитку спеціальних здібностей та особистості загалом. Вважається, що таким періодом для розвитку у дитини ритмічності, пластичності, загальної танцювальності є вік 4-х – 6-ти років. У різних дітей потяг до танцювальної активності може виникати дещо раніше чи пізніше, залежно від індивідуальних особливостей.

Дорослі, створюючи впродовж усього дошкільного дитинства сприятливі умови для розкриття дитячої обдарованості у вигляді занять хореографією, сильних виступів мають на меті залучити дитину до мистецтва танцю через її власні активні дії, сприяти прояву креативності, допомогти кожному дошкільникові виявити художній хист, самостійність, розвинути у дітей схильність до творчості та, відповідно, творчі вміння, сформувані у них потребу спілкуватися засобами мистецтва танцю.

Ця програма містить визначені пріоритети освіти дітей 3-х – 7-ми років у царині одного з найпривабливіших для дитини виконавських мистецтв – *хореографії*, а у навчально-методичному забезпеченні зосереджено професійні орієнтири для реального впровадження хореографічного навчання дітей дошкільного віку.

Розділ 1. ДИТЯЧА ХОРЕОГРАФІЯ: програма

1.1. Основне поняття, принципи, мета, завдання хореографічної освіти дітей від 3-х до 7-ми років

Програма «Дитяча хореографія» розроблена, як і вітчизняні програми виховання, навчання і розвитку дітей дошкільного віку, на основі українських і світових здобутків психологічної, педагогічної, мистецтвознавчої науки, спеціальних досліджень у царині дитинства, мистецької педагогіки, практики дошкільного і мистецького виховання.

✧ Дошкільна освіта – цілісний процес, спрямований на забезпечення різнобічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб [1].

Закон України «Про дошкільну освіту»

Основне поняття «дитяча хореографія»

Дитяча хореографія – це хореографія, що відповідає віковим особливостям психічного розвитку дітей дошкільного віку, провідній ігровій діяльності в дошкільному віці та діяльності спілкування, призначена для особистісного, зокрема хореографічного розвитку дитини, набуття нею хореографічної компетенції.

Дитяча хореографія ґрунтується на історичній логіці розвитку мистецтва танцю та змісті хореографічного мистецтва в усьому його розмаїтті: на фольклорній хореографії, українських музично-хореографічних традиціях, танцях народів світу, класичному танці, бальній та сучасній хореографії.

Під дитячою хореографією треба розуміти спеціальну царину хореографічного мистецтва (сукупність музики і рухів, танців, хороводів, ігор, вправ, системи тренування тощо), що адаптована або розроблена для дітей, доцільна і доступна для сприймання і переживання дитиною, призначена для виконання дітьми (відповідає виконавсько-наслідувальним і виконавсько-творчим музично-руховим можливостям дітей), має яскраво виражені образний зміст

і музику, ігрові сюжети, просту і чітку форму, влучні назви рухів і танців, містить елементи зображувальності та наслідування (кисті рук на голові наче вушка зайчика тощо), можливості для образної танцювальної імпровізації.

Принципи хореографічної освіти дітей від 3-х до 7-ми років

Принцип сенситивності дошкільного віку для музично-рухового розвитку, єдності розвитку, освіти, виховання і навчання (своєчасність залучення дітей до хореографічної діяльності у дошкільному дитинстві; виявлення, підтримка і розвиток інтересу до мистецтва танцю; дитина розвивається виховуючись і навчаючись; розвивальне освітнє середовище сприяє розвитку дитини).

Принцип ампліфікації дитячого розвитку (збільшення можливостей розвитку через розширення дитячих мистецьких діяльностей за рахунок хореографії; збагачення дитячої хореографічної діяльності творчими завданнями відповідно до потреб і потенційних можливостей дитини тощо).

Принцип природовідповідності, актуалізації дитячої активності (врахування вікових можливостей, індивідуальних природних задатків, нахилів, потреб дошкільника, підтримка емоційно-пізнавальної активності, вольових зусиль дитини, її зацікавленості, ініціативності).

Принцип практичної діяльності як чинника загального і зокрема мистецького розвитку дитини – суб'єкта цієї діяльності (практична мистецька діяльність, увібравши в себе культуру, рівень здібностей попередніх періодів, стає джерелом розвитку психіки, творчих проявів, художніх здібностей сучасної дитини за умови реалізації її як активного учасника, суб'єкта цієї діяльності).

Принцип єдності культури й освіти, орієнтування на національні пріоритети освіти дітей в Україні (витоки розвитку, освіченості людини – у надбаннях людської культури; дитина розвивається насамперед у контексті провідної, тобто української, культури, в атмосфері якої вона живе; зміст освіти дошкільника ґрунтується передусім на вітчизняних надбаннях).

Принцип використання мистецько-педагогічного потенціалу хореографії задля розвитку особистості (потенціал хореографії – емоційно-почуттєвий, естетичний, психофізіологічний, освітньо-виховний, пізнавально-інформативний, духовно-моральний, мотиваційний, соціально-організаційний, комунікативний, культурно-пізнавальний,

діяльнісно-творчий, гедоністичний, релаксаційний, рефлексивний тощо – сприяє різнобічному розвитку дитини).

Принцип орієнтування на українські та світові мистецькі, зокрема хореографічні, цінності як духовні надбання людства (культура творить людину; в основі змісту хореографічної діяльності – українські хореографічні традиції, а також інших народів, класика, сучасне мистецтво; через це початкові мистецькі еталони краси у дитини формуються на основі українських всесвітньо визнаних цінностей).

Принцип комплексності мистецько-практичної діяльності (через комплексність діяльності – сприймання творів танцювального мистецтва, хореографічне виконавство, виконавська танцювальна творчість – дитина виступає об'єктом впливу культури, носієм культурних цінностей і суб'єктом культурної творчості).

Принцип інтерпретації мистецьких явищ у педагогічному процесі (осмислення, вербальне і практичне тлумачення мистецтва різних періодів – фольклор, усталені традиції, нові стилі – здійснювати з сучасної позиції, з погляду дитячих потреб, суспільних запитів, орієнтуючись на сучасну дитину, завдання її розвитку тощо).

Принцип гуманізації, демократизації та оптимізації педагогічного процесу (увага, повага, доброзичливість, турбота, любов до дитини; підтримка її успішності, віри у власні сили; встановлення творчої, експериментальної, піднесеної, радісної, невимушеної, оптимістичної атмосфери занять; встановлення суб'єкт-суб'єктних взаємин; організація толерантного спілкування, співпраці, співтворчості педагога з дітьми; створення оптимальних умов для хореографічної діяльності дітей тощо).

Принцип особистісно зорієнтованого та індивідуально-диференційованого підходу до дитини під час навчання (орієнтування на особистісні, вікові особливості дітей, статеві відмінності хлопчиків і дівчаток, індивідуальні виконавські можливості; розвиток здібностей, інтересу до мистецтва, здатності захоплюватися танцем; активізація позитивних емоцій, ініціативи, життєвого досвіду дітей, потреб у самостійності й творчості; виявлення, збереження та розвиток індивідуальних творчих проявів кожної дитини; узгодження занять колективних, у підгрупах, у парах, індивідуальних).

Принцип інтеграції, системності, орієнтування на психологічний вік, на основні сфери дійсності під час визначення змісту програми та шляхів її реалізації в освітньо-виховному процесі (інтеграція таких складників змісту освіти, як сприймання

хореографії, ознайомлення з мовою мистецтва, репродуктивне навчання мистецтва і на цій основі продуктивна діяльність дітей; залучення дітей до основних видів хореографічного мистецтва, сукупності танцювальних жанрів, видів рухів тощо; планування різних форм організації хореографічної діяльності; вибір оптимальних методів і прийомів, домірних вікові та природі танцю; відображення у тематиці хореографічних завдань, хороводів, танців навколишньої дійсності, предметного світу і світу природи, а найголовніше – світу людських емоцій, почуттів, взаємин, власних переживань тощо).

Мета хореографічної освіти дітей від 3-х до 7-ми років

Сприяти індивідуальному становленню особистості дитини під впливом цінностей хореографічного мистецтва, у процесі власної мистецько-практичної діяльності, взаємодії з педагогом і дитячим колективом.

Сформувати елементарні основи хореографічної культури, домірну вікові хореографічну компетенцію.

Збалансувати в дитини фонд її бажань (інтереси, смаки, любов до мистецтва танцю, потреба у репродуктивно-продуктивному танцюванні, у виконанні танців для себе і для інших тощо) і фонд її можливостей (музично-хореографічні здібності, уявлення про хореографічну діяльність, танцювальні навички, творчі вміння, елементарні знання і поняття щодо мистецтва танцю), тобто фонд «хочу» і «можу».

Завдання хореографічної освіти дітей від 3-х до 7-ми років

✧ Завданнями дошкільної освіти є... виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей Українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля; формування особистості дитини, розвиток її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду... [1].

Закон України «Про дошкільну освіту»

• Виховні завдання:

– виховання життєтворчих, естетичних, морально-етичних, соціально-емоційних, вольових засад особистості дитини, позитивних особистісних якостей дітей (працелюбність, самостійність, оптимізм, відповідальність, ініціативність, активність, успішність,

музикальність, творчість, самоповага, самооцінка, взаємодопомога тощо), подолання негативних проявів характеру;

– виховання ціннісних суджень і естетичних смаків, ставлення до хореографії як джерела позитивних, радісних емоцій, патріотичних переживань, шляхетних почуттів тощо;

– виховання здатності сприймати рухи за естетичними еталонами, відчувати естетичну виразність власних рухів (гармонія, краса, стрункість, узгодженість тощо);

– виховання бажання вправно і красиво виконувати танцювальні рухи, змінювати їх, вигадувати і застосовувати варіанти танцювального руху в різноманітних життєвих ситуаціях;

– виховання емоційно-усвідомленого переживання танцювальних рухів, формування ціннісного ставлення до естетично-виразних рухів іншої людини і власних («я чудово бути гарним», «я струнка і рухлива», «я сильний, вправний, спритний» тощо);

– виховання сучасних естетичних еталонів щодо свого зовнішнього вигляду, важливих звичок в особистому житті (здорового й естетичного способу життя, прагнення сучасного ідеалу фізичної досконалості тощо).

• **Освітні завдання:**

– формування системи уявлень, понять, знань про синкретичну та синтезовану сутність хореографічного мистецтва, емоційно-образну пластику і виразні танцювальні рухи як спеціальну мову хореографічного мистецтва, про естетичний потенціал рухів людини, індивідуально спрямовану користь танців;

– набуття дітьми системних танцювальних навичок, а також творчих умінь успішного їх застосування як у хореографічній діяльності, так і у музичній, фізкультурній, у повсякденному особистому житті;

– створення тезауруса танцювальних рухів як практичного виконання сукупності рухів у сталому і варіативному вигляді, необхідного для вираження своєї активності та індивідуально значущого для становлення особистої культури, статевої ідентифікації;

– закладання основ танцювальності, правильного виконання танцювальних рухів, емоційно та інтелектуально спрямованого засвоєння елементарної техніки танцювальних рухів і танців, набуття культури рухів;

– формування в дітей уміння спілкуватися за допомогою танцювальних рухів (вітатися; прощатися; радіти разом, плескаючи в долоні; взаємодіяти у парі й гурті в парно-масових танцювальних фігурах і танцях тощо);

– формування мистецької активності і естетичного ставлення до мистецтва танцю, основ сприймання мистецтва хореографії та художньо-практичних навичок танцювального виконавства, виконавської танцювальної творчості, елементарної хореографічної культури.

• **Розвивальні завдання:**

– підтримання в дитини життєрадісного емоційного настрою і вольового стану як домінуючого під час виконання танців і рухів та у щоденному житті, розвиток психічних процесів (сприймання, мислення, увага, пам'ять тощо), інтелектуальних здібностей (пізнання, розуміння, мовлення, аналітичність тощо);

– формування правильної постави (струнка, підтягнута, легка, естетично-виразна, індивідуально-комфортна, природна), що проявляється під час хореографічних, музичних, фізкультурних занять і у повсякденному поведженні дитини;

– зміцнення сили і рухливості кістково-м'язового апарату, корекція незначних відхилень у розвитку постави (сколіоз), ступні (плоскостопість), форми ніг (клизноногість);

– розвиток ритмічності й емоційної виразності танцювальних рухів, відчуття характеру музики, засобів музичної виразності (темп, динаміка, метр тощо), форми музичного твору (контрастна, малоконтрастна; одночастинна, двочастинна, куплетна тощо) і відтворення їх у рухах і вправах, а паралельно – трансляція навичок в індивідуальне особисте життя;

– формування відчуття та усвідомлення оздоровчо-тренувального ефекту хореографічної діяльності щодо функціональних властивостей дихальної, серцево-судинної, секреторної, нервової систем, кістково-м'язового апарату тощо;

– розвиток функціональних властивостей дихальної, серцево-судинної, секреторної, нервової систем, фізичних якостей (спритність, гнучкість, сила, рівновага, координація, орієнтування у просторі, витривалість) тощо.

Виховні, освітні, розвивальні завдання вирішують у процесі навчання дітей хореографії. Сукупність завдань навчання розкриваються через зміст хореографічної діяльності дітей.

1.2. Зміст хореографічної діяльності дітей від 3-х до 7-ми років

Зміст хореографічної діяльності дітей дошкільного віку становить: діяльність сприймання і ознайомлення з особливостями музично-хореографічного мистецтва, зі спеціальною «мовою» музично-рухового образу; дитяча художньо-практична діяльність у двох її проявах – музично-хореографічного виконавства і виконавської музично-хореографічної творчості.

Зміст і структура хореографічної діяльності відповідають віковим особливостям розвитку дошкільників, провідній ігровій діяльності дітей та історичній логіці розвитку хореографічного мистецтва.

Педагог обирає із запропонованого орієнтовного репертуару тематику і обсяг творів на власний розсуд, але з урахуванням інтересів, реальних можливостей, потреб розвитку дітей і вимог освітньо-виховного процесу. Це стосується всіх змістових ліній програми та вікових груп дітей.

1.2.1. Зміст хореографічної діяльності дітей від 3-х до 4-х років (перший рік навчання)

Діти здатні набути елементарного досвіду сприймання танцювальних рухів, образів, способів їх виконання, досвіду художньо-практичної діяльності танцювального виконавства та дитячої виконавської творчості у співпраці з педагогом і один з одним, переймаючи від дорослого його хореографічний досвід і перетворюючи його на власний.

*Т*аємниці Терпсіхори

Разом відкриваємо таємниці Терпсіхори, навчаючи дітей відповідно до вікових можливостей сприймати і виконувати окремі рухи, комплекси рухів, музично-рухові забави як елементарні й посилені тренувально-виховні вправи для розвитку загальної музикальності, танцювальності, для переживання радісних емоцій і відкриттів своїх музично-рухових можливостей.

- **Хореографічна абетка**

Діти можуть навчитися елементарних естетично-виразних положень тулуба, ніг, рук, культури музичного виконання найпростіших рухів:

- ставати і зберігати під час виконання рухів, забав, таночків основне положення (п'яти і носки разом або носки ніг вільно, ледь розведені, коліна ніг випрямлені, спина рівна, голова у вертикальному положенні або підборіддя ледь підведене);

- тримати руки вільно опущеними вздовж тулуба, переводити їх уперед, угору, розводити у сторони відповідно до зміни музичних фраз, зберігаючи основне положення;

- змінювати основні танцювальні положення ніг (танцювальне положення – стопи разом; перша позиція – п'яти разом, носки ніг ледь розведені; друга позиція – стопи з шостої позиції переводять на відстань ступні одна від одної, п'яти на одній лінії);

- виконувати нахили і повороти голови в характері музики, щоразу чітко фіксуючи вихідне положення;

- підтримувати спідничку з обох боків пальцями рук, ставити руки на талію, закладати розпрямлені долоньки за спину тощо;

- запрошувати до танцю, чемно нахилиючи голову або привітно спрямовуючи руки одне до одного;

- дякувати за танець, вдячно нахилиючи голову;

- з'єднувати руки внизу з партнером у парі, ставши поруч або обличчям одне до одного;

- сприймати, розуміти і наслідувати виразну міміку педагога, яка відповідає характеру музики, танцювальному образіві, сприяє спілкуванню дітей між собою та між педагогом і дитиною.

- **Музично-рухові забави**

Діти можуть навчитися виконувати привабливі для їхнього віку забави, в яких поєднуються образні, музично-ритмічні, рухові, просторово-координативні, віршовані компоненти:

- ритмічно ходити із природною координацією рук у помірному темпі (відповідає середньому темпу звичайної ходьби дитини і ритму биття серця дитини сангвініка), у спокійному, веселому та бадьорому характері маршової й танцювальної музики, уявляючи себе певним казковим персонажем, тощо;

- ритмічно рухатися ходьбою або бігом відповідно до характеру музики і пропонованого образу, виконуючи конкретне завдання на елементарну взаємодію та на орієнтування у просторі зали (рух у довільному напрямку, до педагога, одне за одним, у парах, по велико-

му колу «ланцюжком» то в один, то інший бік, по маленьких колах, у ворітця тощо);

– змінювати характер руху, танцювального образу згідно з певними змінами у музиці.

*Д*итяча образно-ігрова веселка

Діти набувають досвіду елементарного дитячого танцювального виконавства і творчості – виконання, варіювання образно-ігрових, виражальних, асоціативних, дієвих рухів, а також забав, танців на їх основі, яким дитина радіє наче веселці.

• **Дитячі образно-ігрові рухи**

Діти можуть навчитися таких музично-рухових навичок:

– рівномірно плескати у долоньки, передаючи радісний настрій, радіючи веселій музиці, рухам іншої дитини або лялечки, що танцює;

– рівномірно калатати брязкальцем, кружляти з ним тощо;

– легко вертїти кистями рук («веселі ручки») перед собою на рівні очей, звеселяючи себе та інших;

– гойдати лялечку в руках, переносячи вагу тіла з однієї ноги на другу, діючи як дорослий;

– ворухити кистями рук наче листочками, які тріпочуть на вітрі;

– у характері музики й образу рухати руками ліворуч – праворуч, уперед – за себе, вгору – вниз (рухи обома руками в одному напрямку – односпрямовані), тримаючи в долоньках листочки, срібний дощик, квіточки тощо;

– під час танцювальної ситуації виражати емоції, почуття одне до одного ритмізованими жєстами заохочування по плечу, пєстування лялечки, картання вказівним пальчиком (на зразок «не пустуй»), примирення-обнімання або примирення зчепленими мїзинчиками тощо;

– передавати образ, діючи за асоціацією, наслідуючи найпростіші типові рухи (наче м'ячик пружинити і підскакувати; як пташка уривчасто й легко помахувати руками-крилами; наче зайчик, зробивши вушка або лапки, стрибати і присідати навпочіпки; як ведмедик вайлувато рухатися, пластично перебирати руками-лапами);

– виконувати легкий біг за асоціацією зі струмочком, листячком, сніжинкою, пушинкою кульбабки, що летить і кружляє (обирати напрямок вільно або за конкретною пропозицією педагога) тощо.

• Дитяче образно-ігрове виконавство і творчість

Педагог навчає дитячого образно-ігрового репертуару. За потреби він розробляє подібні забави, таночки, орієнтуючись на основні сфери життєдіяльності дітей (навколишній світ, гра, природа, люди, дитина), їхні інтереси, досвід, а також збагачує репертуар сюжетних танців залежно від ініціатив дітей.

Діти здатні до елементарної імпровізації, діючи одночасно з педагогом і співпрацюючи з ним.

Таблиця 1

Орієнтовний дитячий образно-ігровий репертуар

<i>Музично-рухові забави</i>	<i>Танці</i>	<i>Елементарні імпровізовані таночки</i>
<ul style="list-style-type: none"> • «Веселимося з лялечкою»; • «Передай вітання іншому» (1-й варіант вправи); • «Хвиля дружби» (1-й варіант); • «Разом пострибаємо»; • «Веселі ноженята»; • «Хвиля вітань»; • «Хвиля подяки» (1-й варіант); • «Лагідна музика – лагідні рухи»; • «Потанцюй у веселому настрої»; • «Пострибаємо як м'ячки»; • «Спробуй повтори»; • «Зачароване коло Терпсіхори» (2-й варіант); • «Веселий передзвін»; • «У ведмедиків лагідний настрій»; • «Не пустуй» 	<ul style="list-style-type: none"> • «Розважаємо лялечку»; • «Таночок з улюбленою іграшкою»; • «Зайчики-ласунчики»; • «Зайці на галявині»; • «Таночок з листочками»; • «Таночок з брязкальцями»; • «Вітерець і сніжиночки»; • «Погодуємо синичок»; • «Таночок з квітами» 	<ul style="list-style-type: none"> • «Таночок з лялечкою»; • «Порадуємо одне одного веселим таночком»; • «Покружляємо у хороводі сніжинок»; • «Весняні струмочки»; • «Вітерець і кульбабка»

Українські музично-хореографічні традиції

Залучаємо дітей до українських хореографічних традицій через сприймання народної музики, навчання виконання елементарних українських рухів, хороводів, танців, залучення до імпровізації.

• Скарбниця українських традиційних рухів

Діти здатні навчитися виконувати такі рухи:

- вітати одне одного щиро і стримано українським поклоном, прикладаючи руку до серця;
- тримати руки в положенні «руки в боки» наче вправний козачок або гарненька дівчинка-україночка;
- розводити руки в сторони з положення «руки вниз» і «руки нагору» відповідно до характеру музики;
- ритмічно (рівномірно) бити в бубон долонькою, струшувати ним;
- ритмічно з боку на бік нахилити голову, уявляючи, що на ній віночок або смушева шапка, милуватися одне одним;
- просуватися рівномірною ходою (на кожную чверть) або бігом (на кожную вісімку) в характері танцювальної музики і в певному напрямку – довільному (урозтіч, зграйкою), конкретизованому (по колу – взявшись за руки, по одному, в парах тощо);
- виставляти ногу на п'яту вільно вперед – убік, виводячи руки у напрямку ноги;
- пружинити на кожную чверть такту (ноги у вільному або першому прямому положенні), тримаючи руки вільно або в одному з танцювальних положень чи з'єднаними з партнером у парі тощо;
- дріботіти, виконуючи дрібушечку в помірному темпі на кожную вісімку або у швидкому – на кожную чверть;
- притупувати ногою (правою або лівою) на кожную чверть чи половину такту, узгоджувати притупи з оплесками або з одночасним відбиванням ритму притупів у бубон;
- кружляти легким бігом навколо себе то в один, то в інший бік;
- збиратися до купи, звужуючи коло й утворюючи маленький обруч, та вільно розбігатися з кола (обруч став великий або лопнув обруч);
- просуватися «ланцюжком» по колу, у ворітця, «змійкою» тощо.

- **Дитяче українське традиційне танцювальне виконавство**

Елементарний танцювальний репертуар українських музично-хореографічних традицій стає доступним для опанування дітьми через наслідування (не копіювання) дій дорослого.

Таблиця 2

**Орієнтовний дитячий репертуар
українських хореографічних традицій**

<i>Музично-рухові забави</i>	<i>Ігри</i>	<i>Танці</i>	<i>Хороводи</i>
<ul style="list-style-type: none"> • «Весело у колі»; • «Ладки, ладки»; • «Поберемося у пари»; • «Бавимось у гайочку»; • «Весела хода» 	<ul style="list-style-type: none"> • «Граємо із сопілочкою»; • «Козаки на марші»; • «Мицні ланцюжки» 	<ul style="list-style-type: none"> • «Гарний гопачок»; • «Тупай весельєчко»; • «Помиримось і подружимося»; • «Маленькі козачки» 	<ul style="list-style-type: none"> • «По гриби підемо»; • «Ой у полі жито»

- **Дитяча творчість за українськими музично-хореографічними традиціями**

Діти здатні за прикладом педагога і разом з ним виявляти елементарну творчість в українських хороводах і танцях, орієнтуючись на пропозицію дорослого і співпрацю з ним.

Типи завдань для стимуляції, прояву та розвитку дитячої творчості різні: заохочувати прояви індивідуальної емоційно-пластичної виразності, інтерпретації знайомого руху в забавах, іграх, хороводах, таночках; пропонувати комбінувати знайомі рухи у новій послідовності в характері танцювальної музики; підтримувати бажання вільно змінювати знайомий танок, давати змогу реалізовувати власну вигадку; викликати прагнення створювати новий танок з одного-двох рухів; проявляти інтерес до дитячих ініціатив, до щонайменшого варіювання елементів руху тощо.

**Орієнтовні завдання
з розвитку дитячої творчості на основі традицій**

<i>Інтерпретація руху</i>	<i>Комбінування рухів</i>	<i>Імпровізація фігури танцю</i>	<i>Імпровізація таночка</i>
<ul style="list-style-type: none"> • індивідуальна емоційно-пластична виразність; • інтерпретація знайомого руху в розученій забаві, грі, хороводі, таночку 	<ul style="list-style-type: none"> • нове комбінування знайомих рухів у характері хороводної музики, маршу, гопачка, козачка, польки 	<ul style="list-style-type: none"> • імпровізація у знайомому танці на одну з музичних частин 	<ul style="list-style-type: none"> • імпровізація на зразок танців: «Завзяті ноженята», «Потанцюю з бубном», «Веселий гопачок», «Рішучий козачок»

**1.2.2. Зміст
хореографічної діяльності дітей
від 4-х до 5-ти років
(другий рік навчання)**

Діти здатні збагатити елементарний досвід сприймання танцювальних рухів і образів, способів їх виконання, набути нового досвіду художньо-практичної діяльності танцювального виконавства та дитячої виконавської творчості у співпраці з педагогом й одне з одним, переймаючи від дорослого образну мову і різноманітний хореографічний досвід, перетворюючи його на власний, набуваючи практики експериментування у царині рухів і таночків.

*Т*аємниці Терпсіхори

Разом із дітьми відкриваємо таємниці Терпсіхори, навчаючи дошкільників сприймати і виконувати більш координовані рухи, комплекси рухів і музично-рухові забави як посильні тренувально-виховні вправи для розвитку загальної музикальності, танцювальності, набуття початкової техніки виконавства, для власного задоволення, відчуття успішності від своєї вміності.

• Хореографічна абетка

Діти можуть навчитися естетично-виразних положень тулуба, ніг, рук, елементарної культури музичного і в міру виразного виконання рухів:

- ставати у перше, друге положення ніг (пряме і ледь виворітне), зберігаючи струнку поставу;

- виконувати нахили і повороти голови в характері музики, щоразу чітко фіксуючи вихідне положення;

- переводити руки з одного основного в інше основне положення (руки прямі, але не напружені; кисті й лікті не провисають; ненапружені пальці зібрані й спрямовані в одному напрямку);

- присідати плавно в ритмі вальсу і чітко у ритмі польки, неглибоко, тримаючи п'яти на підлозі;

- виводити ногу на носок уперед і вбік (коліна ніг випрямлені);

- виконувати з першої позиції бокові кроки з приставкою (вздовж довгих стін зали – вправо, вліво);

- підводитися на півпальці у шостому положенні ніг, виконуючи рухи рівномірно і стримано на 4–8 тактів;

- стрибати (на місці, навколо себе) рівномірно, ритмічно, м'яко опускатися на стопу і ледь присідати (ноги у шостому положенні);

- маршувати танцювальним кроком, піднімаючи коліно під кутом майже 90 °;

- запрошувати до танцю, виводячи руку вбік і привітно спрямовуючи погляд одне до одного, чемно нахилиючи голову і злегка присідаючи (ноги у шостому положенні);

- дякувати за танець, вдячно нахилиючи голову, злегка присідаючи;

- сприймати, розуміти, викликати у себе виразну міміку, яка відповідає характеру музики, танцювальному образіві, сприяє спілкуванню дітей між собою та між педагогом і дошкільниками.

• Музично-рухові забави

Діти можуть навчитися виконувати елементарні завдання у вигляді привабливих забав (поєднання у забаві образних, музично-ритмічних, рухових, просторово-координаційних компонентів):

- ритмічно виконувати кроки з носка із природного положення ніг, із першої позиції в характері маршової, хороводної музики, польки, вальсу з одночасними фігурними перешикуваннями (на вибір педагога);

- ритмічно рухатися танцювальною ходою в характері музики, орієнтуючись у просторі зали по одному і в колективній фігурі (рух по

великому колу і врозтіч; звуження і розширення кола; зустрічний рух у двох колах одночасно; кружляння у маленькому колі або у «зірочці»; рух у побудові «тин» тощо);

– змінювати характер руху відповідно до танцювального образу, згідно з певними змінами у музиці.

*Д*итяча образно-ігрова веселка

Діти набувають досвіду виконання, інтерпретації, імпровізації образно-ігрових, виражальних, асоціативних, дієвих рухів, а також танців на їх основі – ігрових, із лаконічним сюжетом.

• **Дитячі образно-ігрові рухи**

Діти можуть навчитися таких музично-рухових навичок:

– ритмічно і легко бігти до улюбленої іграшки, кружляти з нею, навколо неї;

– ритмічно плескати у долоньки біля правого або лівого вуха по 4–2 оплески, забавляючи себе й одне одного, передаючи радісний настрій музики;

– виконувати «веселі ручки» з легким поворотом праворуч, ліворуч (одночасно зосереджувати увагу дітей на предметному орієнтирі – до вікна, до дверей), передаючи свій радісний настрій іншій дитині, педагогові;

– виконувати ковзні оплески весело, в характері польки, в образі іграшки (наче лялечка, Буратіно);

– плескати долонями трохи вище колін, у долоні партнера (одночасно обома долонями, почергово правою, лівою тощо), бавлячись у парі;

– ритмічно і рівномірно на кожну чверть або вісімку струшувати брязкальцями, дзвониками, наче чарівник (прислухатися до музики, чергувати рухи, струшувати дзвоник перед очима, ховати його за спину тощо);

– ритмічно й легко струшувати кистями рук, уявляючи, що розбризкує дощові краплинки;

– помахувати руками (обома руками в одному напрямку; почергово; з різними атрибутами), передаючи плавний або енергійний характер музики;

– пластично похитуватися й помахувати руками за асоціацією з рухом гілок плакучої верби;

- ворушити пальчиками і кистями рук за асоціацією з листочками, які тріпочуть на вітрі;
- у характері музики й образу рухати руками ліворуч – праворуч, уперед – за себе, вгору – вниз (рухи односпрямовані), тримаючи в долоньках стрічки, листочки, срібний дощик, квіточки тощо;
- ритмічно виконувати прямий галоп, рівномірно підскакуючи, асоціюючи себе з вершником на конячці, з конячкою;
- виконувати дієві образні рухи (дзьобати як курчатка; прати і полоскати хусточку як мама тощо);
- під час танцювальної ситуації виражати емоції, почуття одне до одного щирою мімікою і ритмічними підніманнями плечей (виражають здивування), рухами вказівного пальця то однієї, то другої руки (жести картання), пантомімічними рухами обнімання (виражають бажання примирення) тощо;
- кружляти ритмічно у парах (крок на кожную чверть; біг на кожную вісімку), з'єднавши руки за асоціацією з човником (у другій позиції рук);
- виконувати легкий біг за асоціацією з рухливим струмочком, «змійкою» (обирати напрям вільно або за пропозицією педагога);
- ритмічно ходити з підніманням коліна наче конячка (за ведучим, у загальному колі, врозтіч) тощо.

• **Дитяче образно-ігрове виконавство і творчість**

Діти навчаються виконувати доступні забави й невеличкі танці. Педагог за потреби розробляє подібний репертуар, орієнтуючись на основні сфери життєдіяльності дітей, їхні інтереси, досвід.

Діти здатні долучитися до елементарної образно-ігрової імпровізації з вигадування таночка, співпрацюючи з педагогом (одна фігура за показом педагога, інша – дитяча імпровізація; основний образний рух танцю показує дорослий – інший рух пропонує дитина тощо).

Таблиця 4

Орієнтовний дитячий образно-ігровий репертуар

<i>Музично-рухові забави, вправи</i>	<i>Танці</i>	<i>Елементарні імпровізовані таночки</i>
<ul style="list-style-type: none"> • «Потанцюємо як зайчики»; • «Передай вітання іншому» (2-й варіант вправи); 	<ul style="list-style-type: none"> • «Долоньки»; • «Танець Лісовичка»; • «Хоровод польових квітів»; • «Сонечко і соняшники»; 	<ul style="list-style-type: none"> • «Таночок для лялечки»; • «Зачароване коло Терпсіхори» (1-й варіант вправи);

<ul style="list-style-type: none"> • «Хвиля дружби» (2-й варіант); • «Хвиля подяки» (2-й варіант); • «Дощові краплинки»; • «Вітерець і вітер»; • «Циркові конячки»; • «Тік-так, наш годинничок мастак»; • «Гнучкі верби та стрункі тополі»; • «Потанцюємо край доріжки»; • «Легкі ниточки»; • «Пестимо лялечку»; • «Стрибучі м'ячики»; • «Роздивляємося навкруги» 	<ul style="list-style-type: none"> • «Таночок іграшкових ляльок»; • «Матусині помічники»; • «Сміливі вершники»; • «Танець із ліхтариками»; • «У сніговому вихорі»; • «Весела полька»; • «Пустотливі намистинки»; • «Курочка та курчата»; • «Будуємо будиночок для пташки»; • «Полька з м'ячем» 	<ul style="list-style-type: none"> • «Я – осіннє листячко»; • «Ляльки оживають»; • «Упізнай, хто я»; • «Вітерець і сніжиночки»; • «Чаклунство сніжинок»; • «Чарівні гномики»; • «Біжать струмочки»; • «Квіти розцвітають»
---	--	---

Українські музично-хореографічні традиції

Залучаємо дітей до українських хореографічних традицій через сприймання різноманітної народної музики, навчання виконання традиційних та інших українських рухів, хороводів, танців, заохочення до імпровізації.

• Скарбниця українських традиційних рухів

Діти здатні опанувати такі рухи:

– уклін хлопчика в образі козачка, козака з активним виведенням руки вбік, прикладанням її до серця і нахилом верхньої частини тулуба, вітаючи, дякуючи, запрошуючи;

– уклін дівчинки в образі україночки у веселому і плавному характері музики з виведенням руки трохи вбік, прикладанням руки до намиста і легким нахилом тулуба;

– гуртовий уклін «вулиця до вулиці» (рядочок хлопчиків, рядочок дівчаток);

– тримати руки схрещеними долонями на грудях та схрещеними від ліктів перед грудьми;

– тримати пальцями кінці стрічок від віночка, ледь виводячи руки вперед (для дівчаток);

- тримати руки в положенні «закладені великими пальцями за пасок» (для хлопчиків);
- розводити руки в сторони і здіймати їх угору відповідно до характеру музики;
- узгоджувати рухи рук і ніг, рук і голови, ніг і голови;
- ритмічно повертати голову з боку на бік, вітаючись одне з одним, показуючи гарненький віночок або смушеву шапку, милуючись одне одним;
- пластично танцювати з віночком, показуючи його вправо, вліво, прикладаючи до серця, кружляючи з ним;
- ритмічно бити в бубон у ритмі музики, танцювального руху, акомпануючи рухам одне одного;
- ставити ногу на підбор уперед або вперед-убік, постукувати підбором або вертити ступнею з боку на бік, розглядаючи новий чобіток, радіючи рухам;
- виводити ногу вперед на носок з жестами рук у тому самому напрямку, милуючись новим чобітком;
- виводити то одну, то другу ногу вперед на носок, весело перестрибуючи з ноги на ногу у швидкому темпі (руки тримати в одному з положень українського танцю);
- пританцювувати, пружинно згинаючи ноги у колінах без відриву п'ят від підлоги, тримаючи руки в одному із танцювальних положень;
- танцювати присядку з неглибоким присіданням і наступним виставлянням ноги на підбор (для хлопчиків);
- виконувати дрібушечку в помірному темпі на кожну вісімку або у швидкому на кожну чверть із просуванням уперед, навколо себе, у парі назустріч одне одному;
- чергувати притупи однією ногою (4–8) із дрібушечкою (рівномірні притупи);
- ритмічно рухатися активною і стриманою хороводною ходою (рядочком, «тинком», у загальному колі, по концентричних колах зустрічним рухом тощо);
- кружляти у парі «млиночком», виконуючи біг на кожну вісімку;
- жваво і легко бігати (на кожну вісімку) в характері танцювальної музики, у певному напрямку, в певній побудові («зірочка», «змійка», «струмочок») тощо.

• **Дитяче українське традиційне танцювальне виконавство**

Танцювальний репертуар доступний для опанування дітьми через наслідування дій дорослого (тільки не на зразок копіювання).

**Орієнтовний дитячий репертуар
українських хореографічних традицій**

<i>Забави, етюди, вправи</i>	<i>Танці</i>	<i>Ігри, хороводи</i>
<ul style="list-style-type: none"> • «Вулиця до вулиці»; • «Веселики»; • «Жваві млиночки»; • «Уклін-вітання»; • «Зробимо коло, погуляймо»; • «Подай ручку!» 	<ul style="list-style-type: none"> • «Дрібушечки»; • «Веселий гопачок»; • «Танець-запрошення»; • «Метелиця»; • «Українська полька»; • «Радісне гуцульське коло» 	<ul style="list-style-type: none"> • «Помиримось»; • «Кривулька»; • «Ой у полі сидить зайчик»; • «Галя по садочку ходила»; • «Кривий таночок»; • «Весняні квіти України»

• **Дитяча творчість за українськими музично-хореографічними традиціями**

Діти здатні за прикладом педагога і разом з ним виявляти елементарну творчість, орієнтуючись на пропозицію дорослого і співпрацю з ним. Типи завдань для стимуляції, прояву та розвитку дитячої творчості такі: заохочувати прояви індивідуальної емоційно-пластичної інтерпретації; пропонувати комбінувати, імпровізувати знайомі рухи; підтримувати бажання змінювати знайомий таночок, одну з фігур; давати змогу реалізовувати власну вигадку через створення нового таночка; проявляти інтерес до дитячих ініціатив тощо.

Таблиця 6

**Орієнтовні завдання
з розвитку дитячої творчості на основі традицій**

<i>Інтерпретація руху, варіювання елементів руху</i>	<ul style="list-style-type: none"> • індивідуальна емоційно-пластична інтерпретація знайомого руху в розученій забаві, грі, хороводі, таночку; • варіювання елементів руху – ритму, міміки, координації
<i>Комбінювання рухів</i>	<ul style="list-style-type: none"> • нове комбінювання знайомих рухів у характері хороводної музики, маршу, гопачка, козачка, польки
<i>Імпровізація фігури танцю</i>	<ul style="list-style-type: none"> • імпровізація хлопчиків і/або дівчаток у знайомому танці на певну музичну частину

Імпровізація танцю

- імпровізація на зразок танцю: «Вигадливі чобіточки», «Наш маленький хоровод», «Вигадки весняного струмочка», «Веселий козачок» тощо

Танцювальні подорожі світом

Дітей залучають до виконання нескладних танцювальних рухів і танців народів світу, ознайомлюючи їх з цінностями мистецтва не лише українського, а й інших народів.

Танцювальні рухи народів світу

Рухи білоруської польки:

- підтримувати обома руками спідничку, фартушок, класти руки тильною стороною кистей рук по боках талії;
- виконувати легкий біг або легкі підскоки з вільним підніманням стопи;
- танцювати боковий крок із приставкою, без та з легким півприсіданням (рухатися вздовж стін зали, а потім – по колу);
- рухатися боковим галопом, закінчуючи рух зіскоком у півприсіданні;
- активно і почергово виводити то одну, то другу ногу на носок вперед (із першої позиції);
- виражати зміст польки дієвими рухами (полоскання білизни, струшування білизни, сушіння тощо).

Рухи чеської польки:

- просуватися по колу, в колонці, у парі легким бігом чи підскоками;
- легко пружинити (ноги в шостому положенні), одночасно нахилити голову з боку на бік;
- чергувати оплески з легкими стрибками;
- граційно притупувати ногою;
- легко підскакувати під час виконання бокового галопу;
- кружляти навколо себе або в парі, з'єднавши праві (ліві) руки внизу або схрестивши їх з партнером на рівні талії тощо.

Руки російського танцю:

- ставити руки в боки кулачками, закладати одну руку на другу перед грудьми (висока «поличка»), помахувати хустинкою з боку на бік;
- широко й активно розводити руки в сторони з хустинкою, без хустинки і одночасно притупувати то однією, то другою ногою;
- кружляти і просуватися вперед дрібним кроком (на всій стопі, ноги у колінах трохи зігнуті), вибиваючи дрібушечку на кожну вісімку;
- пружинити і, випрямляючи коліна, одночасно змахувати хустинкою;
- виставляти ногу на підбор і ставити у вихідне положення з притупом;
- танцювати хлопчикам навприсядки з першого танцювального положення;
- вклонятися, низько опускаючи праву руку (дівчатка – з хустинкою);
- рухатися танцювальним кроком і кроком навшпиньки помірно і пожвавлено у різних фігурах танцю.

Руки естонської польки:

- просуватися по колу, в колонках невисокими легкими підскоками;
- плескати обома руками у долоні партнера, по колінах, біля лівого (правого) вуха;
- виконувати оплески в ритмі $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$;
- кружляти у парі, з'єднавшись попід праві (ліві) руки;
- хлопчикові ставати на одне коліно, а дівчинці танцювати навколо нього;
- рухатись у «ворітця» протилежної пари тощо.

• **Дитяче народно-танцювальне виконавство і творчість**

Дітям доступні для опанування найпростіші композиції танців народів світу. Вони здатні за прикладом педагога і самостійно варіювати, імпровізувати танцювальні рухи, вигадувати нове.

Таблиця 7

**Орієнтовний дитячий репертуар танців,
завдання для розвитку творчості дітей**

<i>Танці</i>	<i>Творчі завдання</i>
<ul style="list-style-type: none">• білоруська полька «Біля річки»;• чеська парна полька;• російський танок «Полянка»;	<ul style="list-style-type: none">• комбінування знайомих рухів на нову музику;• індивідуальна інтерпретація рухів танцю;

- російський танець «Кольорові хусточки»;
- естонська полька «Хлоп-хлоп-хлоп»

- імпровізація в одній з фігур танцю;
- варіювання поклону і рухів з хустинкою;
- сольна імпровізація за бажанням дитини

1.2.3. Зміст хореографічної діяльності дітей від 5-ти до 6-ти років (третій рік навчання)

Діти здатні розвивати набутий досвід сприймання танцювальних рухів і образів, розширювати знання, поняття, досвід з художньо-практичної діяльності танцювального виконавства та дитячої виконавської творчості, співпрацюючи з педагогом та з однолітками, переймаючи від дорослого емоційно-образну мову танцювального мистецтва, різноманітний хореографічний досвід і перетворюючи його на власний – репродуктивно-продуктивний.

Тємниці Терпсіхори

Поглиблюємо відкриття таємниць Терпсіхори, навчаючи дошкільників емоційно й усвідомлено сприймати, переживати і виконувати більш координовані рухи, танцювальні комбінації і музично-рухові забави як потужні тренувально-виховні вправи класичної системи танцю для розвитку загальної музичальності, танцювальності, набуття початкової техніки виконавства, для формування естетичної виразності, культури рухів.

• Хореографічна абетка

Діти можуть навчитися естетично-виразних положень тулуба, позицій ніг, рук, елементів класичного екзерсису, набути елементарної культури музичного, виразного виконання рухів:

- ставати у перше, друге, третє положення ніг (пряме; виворітне, не більше, ніж на 45–50 °), зберігаючи струнку поставу;
- ставати у положення *en face*, тримати струнку корпус у вправах на формування естетично виразної постави і в усіх інших завданнях;

– нахилити і повертати голову в характері вальсу та польки, щоразу чітко фіксуючи вихідне положення, зберігаючи пряме положення тулуба;

– тримати руки у підготовчому положенні, першій, другій, третій позиціях;

– відводити одну та обидві руки з підготовчого положення трохи вбік із супроводом голови і поверненням їх у вихідне положення;

– переводити руки з підготовчого положення в першу, далі другу позицію, переводити руки в першу, третю, другу позицію та підготовче положення (перше *por de bra*, вправа «Сходить сонечко») та здійснювати переведення рук в інших комбінаціях;

– *demi-plie* (вихідна позиція – перша, друга, третя), руки – у підготовчому положенні або долонями на талії з обох боків, або долони одна на одну покладено на талії за спиною;

– *battement tendu* з першої позиції спочатку вбік, а далі вперед і назад;

– *battement tendu* у поєднанні з *demi-plie* вбік, уперед, назад з першої позиції;

– *passé par terre* з першої позиції;

– *releve* виконувати рівномірно, спокійно підводячись на півпальці, а потім стримано опускаючи п'яти;

– *releve* у поєднанні з *demi-plie*;

– *temps leve sauté* (стрибки з двох ніг на дві) із шостого положення, із першої позиції (еластично відштовхуватись і м'яко приземлюватись);

– танцювальні кроки з носка з першої позиції в характері польки, хороводу, вальсу;

– танцювальні кроки на півпальцях та з підніманням коліна під кутом майже 90° (вихідна позиція – шосте положення), руки тримати долонями на талії або активно змахувати;

– запрошувати до танцю, вітати педагога, виконуючи крок убік й одночасно виводячи руку вбік, привітно спрямовуючи погляд одне до одного, чемно нахилити голову й опускати руку, закінчуючи рух у вихідній першій позиції;

– вітати педагога і партнера, виконуючи уклін «кніксен» (уриччастий, короткий), привітно спрямовуючи погляд до партнера, ввічливо нахилиючи голову (уклін дівчинки);

– демократично (однаково, просто) дякувати за танець, вдячно нахилиючи голову і злегка присідаючи.

Дітей вчать сприймати музичний вступ, під час якого відбувається зосередження уваги і вольових зусиль, налаштування на певний ха-

рактер музики і руху (стати у вихідне положення), настроювання на конкретні м'язові відчуття тощо. Тож вправа починається з музичного вступу, а основний рух – після вступу. В дітей формують навичку завершувати вправу із закінченням музики, зберігаючи позу ще кілька секунд. Надалі вступ може бути використаний для спеціальної рухової підготовки – *preparation*. Під час *preparation*, який виконує функцію підготовки до вправи, координуються рухи ніг і рук або ніг, рук, голови і тулуба.

Усі вправи екзерсису на основі класичної системи танцю вивчаються на середині зали або/та біля хореографічного станка, ставши обличчям до палиці.

- **Музично-рухові забави**

Діти навчаються виконувати різноманітні танцювальні завдання у вигляді привабливих забав (поєднання образних, комунікативних, музично-ритмічних, рухових, координаційних, просторово-орієнтовальних, творчих компонентів), етюдів і вправ, спрямованих на задоволення дитячих потреб у танцюванні та на вироблення у цьому процесі індивідуальних і колективних хореографічних навичок. Наприклад, інтерактивні музично-рухові вправи «Мандрівка оплесків» (1-й варіант), «Ритм мого ім'я», «Хвиля подяки» (3-й варіант); танцювальна гра «Рукавиця-мандрівниця, рукавиця-чарівниця»; танцювальна вправа «Винахідливе коло Терпсіхори» тощо.

Дітей вчать колективно взаємодіяти, зберігати рівномірну відстань одне від одного та ритмічно рухатися танцювальним кроком або легким бігом відповідно до зміни музичних частин, музичних речень і фраз у завданнях з фігурними перешикуваннями:

- фігуру «коло» перетворювати на колону по одному або по двоє («Навколо озера – і вздовж алеї»);

- з кола перешиковуватися в шеренги по троє, четверо, п'ятеро («Коло – квадрат») й утворювати квадрат (чотири шеренги по чотири дитини в кожній);

- з колони розходитися по одному по обидва боки зали і знову з'єднуватися у колону, але вже по двоє («Прощаюся – вітаюся»);

- з кола утворювати два концентричні кола і рухатися зустрічним рухом («Сонце і Місяць»);

- змінювати характер руху, танцювального образу згідно з певними змінами у музиці тощо.

Дитяча образно-ігрова веселка

Досвід виконання дітьми образно-ігрових, виражальних, асоціативних, дієвих рухів збагачуємо, варіюємо, розвиваємо у контексті дитячих хороводів і сюжетних танців на основі хореографії українського та інших народів, бальної та сучасної.

Організовуємо співпрацю педагога і дітей та самостійну імпровізацію дітей у створенні *образних танців* на основі програмних творів композиторів (програмність визначена у назві музичного твору і танцювального завдання):

- «Сміливі зайченятка» (муз. А. Жилинського «Марш зайченят»);
- «Весела білочка» (муз. М. Римського-Корсакова «Білка» з опери «Казка про царя Султана»);
- «Весело – сумно» (муз. Л. Бетховена «Весела. Сумна»);
- «Веселі клоуни» (муз. Д. Кабалевського «Клоуни»);
- «Синійор Помідор» (муз. К. Хачатуряна «Вихід Помідора» з балету «Чиполліно»);
- «Іграшкові солдатики» (муз. С. Ребікова «Гра в солдатики»);
- «Золоті рибки» (муз. Р. Щедрина з балету «Коник-Горбоконики»);
- «Зайчик і ведмедик» (муз. Д. Кабалевського «Зайчик дражнить ведмедика»);
- «На балу» (муз. П. Чайковського, «Вальс» з балету «Спляча красуня», «Вальс» з балету «Лебедине озеро»);
- «Вишукані дзвіночки» (муз. Д. Шостаковича «Вальс-жарт» з Балетної сюїти №1);
- «Бал ляльок» (муз. Д. Шостаковича зі збірки «Танці ляльок» – «Ліричний вальс», «Шарманка», «Вальс-жарт», «Полька», «Гавот», «Романс», «Танець»);
- «Танець вишуканих коників» (муз. С. Прокоф'єва «Марш коників»);
- «Танець сніжинок і зайчиків» (муз. С. Майкапара «У садочку»);
- «Казковий танець» (муз. П. Чайковського «Кіт у чоботях і Біла кішечка» з балету «Спляча красуня»);
- «Мороз-чарівник», «Весняні струмочки» (музичні фрагменти з опери М. Лисенка «Зима і Весна»);
- «Казкова урочиста хода» (муз. С. Прокоф'єва «Урочиста хода» з симфонічної казки «Петрик і Вовк»);
- «Вальс-настрій» (музичний фрагмент з циклу Р. Шумана «Карнавал»).

Українські музично-хореографічні традиції

Залучаємо дітей до українських хореографічних традицій через сприймання найрізноманітнішої народної музики і творів українських композиторів, навчання виконання традиційних українських рухів, хороводів, танців репродуктивно-творчої спрямованості, з усталеними та імпровізаційними елементами.

• **Скарбниця українських традиційних рухів**

Діти здатні виконувати такі рухи і рухові дії:

- вклонятися одне одному (хлопчики – дівчаткам і навпаки), варіювати уклін, комбінувати уклін з підтанцюванням, поворотами, ходою тощо;
- переводити руки із одного в інше танцювальне положення, властиве українським танцям;
- закладати долоні рук за потилицю, підтримуючи віночок (лікті спрямовані в сторони);
- закладати долоні рук за шапку, підтримуючи її (лікті спрямовані в сторони);
- закладати великі пальці рук за пройми гуцульського кептаря;
- пластично танцювати з віночком, показуючи його глядачеві – педагогові, одне одному, переводячи руки з ним то вправо, то вліво, прикладаючи до серця, кружляючи з ним;
- узгоджувати координацію рухів тулуба, рук, ніг, голови;
- виконувати плескачки в простих ритмах;
- ритмічно бити в бубон, акомпануючи таночку одне одного;
- ритмічно пританцювати, пружно й енергійно відриваючи п'яти від підлоги (коліна прямі), руки в одному з танцювальних положень;
- танцювати хороводною ходою з носка в рухливому і плавному характері музики;
- просуватися зальотною ходою у швидкому і пошвавленому темпі;
- виконувати складану ходу (перемінний крок) у помірному темпі;
- танцювати тропітку завзято, у швидкому темпі;
- кружляти парою в гуцульському таночку (стояти поруч; стояти обличчям одне до одного);

– танцювати чесанку, завершуючи рух стриманим зіскоком на обидві стопи;

– просуватися дрібушечкою (помірно, швидко, варіюючи дріб вісімками і чвертями) вперед, навколо себе, у парі назустріч одне одному;

– чергувати потрійні оплески й потрійні притупи в ритмі $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$;

– двічі постукувати підбором правої чи лівої ноги по підлозі у напрямі вперед або вперед-убік і далі виконувати потрійний притуп, ритм руху – $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$;

– вивести ногу (праву або ліву) на носок уперед або вперед-убік і двічі витягнутим носком легко й уривчасто торкнутися підлоги, а потім виконати потрійний притуп (правою, лівою, правою), ритм руху – $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$;

– виконувати «плетінку» (у шостому танцювальному положенні), рухаючись праворуч, а потім ліворуч, руки в одному з танцювальних положень;

– виконувати колупалочку (на повній опорній стопі) з притупом-переступанням (без перестрибувань);

– танцювати вихилястик, легко підстрибуючи на опорній нозі;

– виконувати «вірьовочку» на 4–8 тактів, поступово відступаючи назад;

– танцювати присядку «м'ячик» (4–6 повторень), тримаючи руки розведеними в сторони, завершуючи рух виразною позою на весь зріст (для хлопчиків);

– виконувати (для хлопчиків) у помірному темпі присядку з виставленням ноги на підбор і розведенням рук у сторони (присісти, підвестися);

– варіювати положення рук у парі, стоячи поруч (з'єднані поперед нахрест; ліві з'єднані і виведені уперед на рівні талії або вгору, праві – на правому боці талії дівчинки);

– ставати трійками (хлопчик і дві дівчинки, дівчинка і два хлопчики), з'єднуючи руки вниз, виводячи їх уперед на рівень талії тощо;

– виконувати танцювальні фігури «струмочок», «велика зірка», «криж», «ворітця», «равлик», «заплітання шума» або «вивертання кола», «зустрічні кола» тощо.

• **Дитяче українське традиційне танцювальне виконавство**

Дітям доступний для опанування нескладний фольклорно-танцювальний репертуар. Наслідуючи традиції українського танцювального виконавства від дорослого, залучаючись до художнього мислення українців, дитина перетворює накопичений національний досвід на власний.

**Орієнтовний дитячий репертуар
українських хореографічних традицій**

<i>Забави, етюди, вправи</i>	<i>Ігри</i>	<i>Танці</i>	<i>Хороводи</i>
<ul style="list-style-type: none"> • «Ми танцюємо гарно – ми танцюємо краще за вас!»; • «Затанцює все разом!»; • «Помирив усіх Василь»; • «Скачуть чобіточки»; • «Журавлі й журавочки» (забава); • «Рухливі млиночки»; • «Уклін-запрошення хлопчика»; • «Уклін-вітання дівчинки» 	<ul style="list-style-type: none"> • «Торба-мандрівниця»; • «Ладки із Васильком»; • «Помиримось»; • «Розважаємось із сопілочкою»; • «Равлику, зникай!» 	<ul style="list-style-type: none"> • «Кологопачок»; • «Плескач»; • «Журавлі та журавочки» (танець); • «Дощик»; • «Метелиця-завірюха»; • «Малята-гуцунята»; • «Гарні чоботи»; • «Через ніжку»; • «Мухомори» 	<ul style="list-style-type: none"> • «Барвисті віночки»; • «Ой у полі діти, зайці і лисичка»; • «Заплетемо шума»; • «Ой на горі льон»; • «Жартівливі сперечання»; • «Весняночка»; • «Чарівна підкова (Кривий танець)»; • «Подоляночка»

• Дитяча творчість за українськими музично-хореографічними традиціями

Діти здатні, орієнтуючись на пропозицію дорослого, за прикладом педагога, разом із ним та з іншими дітьми виявляти танцювальну творчість. Педагог проявляє інтерес до дитячих ініціатив, до варіювання елементів руху, вигадкування рухів; стимулює дитячу творчість різними завданнями; коментує танцювальні імпровізації, розкриваючи емоційні та логічні лінії дитячої творчості, наголошуючи на традиційному виконавстві; вітає індивідуально створені маленькі танці. Для активізації дітей провідним стає прийом художньої настанови «Рухайся так, як тобі підказує музика».

**Орієнтовні завдання
для розвитку дитячої творчості на основі традицій**

Типи завдань для стимуляції, прояву та розвитку дитячої творчості	1. Інтерпретація руху, варіювання елементів руху	<ul style="list-style-type: none"> • заохочувати індивідуальну емоційно-пластичну виразність знайомого руху, образу в забавах, іграх, хоровах, таночках; • спонукати до інтерпретації, варіювання елементів руху в загальній, жіночій та чоловічій манері виконання
	2. Комбінування рухів	<ul style="list-style-type: none"> • пропонувати імпровізувати знайомі рухи й образи в характері маршу, гопачка, козачка, польки, хороводної музики; • орієнтувати на експериментальну діяльність такими назвами завдань: «Козаки на марші та на відпочинку», «Весело потанцюємо», «Танцюємо з бубном», «Вправний козачок», «Я маленька й чепуренька» тощо
	3. Імпровізація фігури танцю	<ul style="list-style-type: none"> • підтримувати бажання змінювати знайомий таночок; • давати можливості реалізовувати власну вигадку в одній із фігур танцю (1-ша і 3-тя фігури виконуються за показом педагога, а 2-га – імпровізована або розроблена за дитячими пропозиціями чи за їх допомогою); • вносити зміни до танцю за показом дітей
	4. Імпровізація, вигадкування танцю	<ul style="list-style-type: none"> • викликати прагнення створювати новий таночок на зразок: «У новеньких чобітках», «Хурделиця», «Завзяті танцюристи», «Вільний марш», «Весна-весняночка»

Танцювальні подорожі світом

Дітей залучають до виконання основних танцювальних рухів і танців різних народів світу.

• Танцювальні рухи народів світу

Рухи білоруського танцю:

– опанувати танцювальні положення рук (кисть однієї руки тильною стороною на талії, а друга рука піднята у третю позицію, але долонею від себе; обидві руки зігнуті в ліктях і закладені одна на одну перед грудьми);

– рухатися легкими підскоками з вільним підйомом стопи (за лінією танцю або проти; кружляючи);

– виконувати боковий крок з приставкою та із легким півприсіданням;

– рухатися боковим галопом (закінчення руху: крок і приставка-пристук; зіскок; подвійний притуп);

– танцювати «трясуху» в ритмі $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$ (анфас, з боку на бік, у повороті);

– кружляти у парі, взявшись під праві (ліві) руки та піднявши вільні руки у третю позицію, долонею від себе;

– виконувати потрійні перескоки-притупи з легкою зміною ракурсу, то праворуч, то ліворуч (рух на зразок *па-де-баск*);

– виражати зміст танцю асоціативними фігурами у вигляді кружечків, крижа (хрест) тощо.

Рухи в характері польки:

– підтримувати правою рукою край спіднички, а ліву покласти на талію;

– ставати у парі поруч, руки з'єднувати попереду на рівні грудей (у хлопчика – права, у дівчинки – ліва), вільні руки покласти на талію збоку, на талію позаду, взяти за спідничку;

– виразно підтанцювати (у шостому положенні ніг, у першій позиції пружинити ногами на зразок коротких уривчастих *demi-plie* або на зразок *releve*), одночасно виконувати нахили головою;

– легко стрибати в шостому положенні, виконуючи поворот праворуч (ліворуч) на 360° (по чотири стрибки у напрямку кожної з чотирьох сторін зали), руки на талії, на спідничці, закладені за спину;

– рухатися підскоками (коліно підняте, носок витягнутий);

– граційно плескати в ритмі польки (заохочуємо партнера), плескати і притупувати ногою;

– виводити ногу вперед на носок з першої позиції і повертати її у вихідне положення з одночасним виконанням «пружинки»;

– виводити ногу вперед на носок з першої позиції і двічі легко вдаряти носком по підлозі (рух на зразок *piques*), завершувати рухи потрібним притупом;

– легко підскакувати у боковому галопі по колу (на три такти), на четвертий такт – потрібний притуп, а потім змінювати напрямок галопу;

– кружляння підскоками навколо себе, під рукою партнера, у парі, з'єднавши руки на рівні другої позиції рук (на зразок човника);

– кружляти дівчинці навколо хлопчика, який зробив випад на коліно.

Рухи російського танцю:

– різноманітно танцювати з хустинкою;

– широко розводити руки в сторони, кисті повертати долонями вниз і ледь від себе, лікті не напружені;

– танцювально бігти на кожну чверть такту, згинаючи ноги у колінах і закидаючи їх назад за себе, тулуб ледь нахилити вперед;

– дріботіти кроком на всій стопі, вибиваючи ритми з чвертей і вісімок, змагаючись одне з одним;

– виконувати крок із притупом з боку на бік або/та з просуванням уперед;

– танцювати пружний крок, рухаючись уперед по лінії танцю;

– підтанцювувати, ритмічно виводячи вперед то праве, то ліве плече;

– низько уклонятися (прикласти праву руку до лівого плеча, з нахилом униз опустити її, випростатися);

– танцювати навприсядки зі сплескуванням у долоні, з ударом долоні по халявках тощо.

Рухи польського танцю:

– рухатися на кожну чверть такту легким кроком, схожим на зальотну ходу;

– танцювати потрібні притупи з легким низьким переступанням (ритм $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$), виконуючи потрібний притуп то трохи в один, то в другий бік, виводячи наперед то ліве, то праве плече (рух на зразок *па-де-баск*);

– танцювати «польський ключ», супроводжуючи його виразним рухом голови;

– притупувати однією ногою, акцентуючи притуп характерним рухом протилежної руки вгору і легким відхиленням верхньої частини тулуба у бік руки;

– виконувати проходку в парі танцювальною ходою із завершальним пристуком на останню чверть музичної фрази й одночасним поворотом на 180 ° або із завершальним рухом «польський ключ»;

– хлопчику виконувати випаді на коліно з відведенням руки або рук у другу позицію;

– дівчинці легким бігом оббігати хлопчика, який у випаді поставив одне коліно на підлогу;

– виконувати боковий галоп (на три такти) у загальному колі обличчям до його центру, на четвертий такт завершити рух потрійним притупом у повороті на 180 ° по лінії руху або виконати так само галоп, але у парі (рух то обличчям одне до одного, то спиною).

Рухи італійського танцю:

– ритмічно вдаряти у тамбурин;

– виконувати підскоки на півпальцях, тримаючи тамбурин у руці;

– почергово виводити ноги вперед носком у підлогу (з півприсіданням на опорній нозі або із легким перестрибуванням з ноги на ногу) з активним протиходом плечей і вдарянням долонею у тамбурин;

– кружляти або стрибати вбік, злегка присівши на одній нозі, вільну ногу витягнувши назад (одночасно легко струшувати тамбурином);

– танцювати крок-підскок убік на опорній правій нозі з виведенням вільної лівої ноги навхрест перед собою, зігнувши у коліні (так само рух у протилежний бік з лівої ноги);

– чергувати чотири високі підскоки (тамбурин тримати над головою) з чотирма кроками бігом із закиданням ніг назад і одночасним нахилом тулуба вперед (тамбурин опускати вниз).

• **Дитяче народно-танцювальне виконавство і творчість**

Дітям доступні для опанування нескладні композиції танців народів світу. Діти здатні за прикладом педагога і самостійно танцювально варіювати, імпровізувати, вигадувати рухи, фігури танцю.

**Орієнтовний дитячий репертуар танців,
завдання для розвитку творчості дітей**

<i>Танці</i>	<i>Творчі завдання</i>
<ul style="list-style-type: none"> білоруський танець «Кружечок»; карельська полька «Ні, не хочу – так, хочу!»; хорватська полька «Відступай і наступай»; весела литовська полька; російський танок «Мотрійки»; російський танець «Каруселі»; польський танець «Краков'як»; італійський танець «Тарантела» 	<ul style="list-style-type: none"> співпраця педагога і дітей зі створення нової фігури танцю; комбінування оплесків в одній із фігур польки; індивідуальна інтерпретація рухів танцю; імпровізація в одній із фігур танцю; варіювання поклону, рухів з хустиною, вигадування рухів мотрійок; сольна імпровізація за бажанням дитини

*З*апрошення до балу

Дітей залучають до виконання нескладних рухів із царини бальної хореографії, навчають сприймати, розуміти, відтворювати бальний етикет, учать ввічливо поводитися у парі відповідно до своєї статі, шляхетно взаємодіяти у парі та колективі.

- Етикет бального танцю**

Діти можуть навчитися виконання рухів бальних танців:

- вклонитися одне одному, вишукано виконуючи уклін хлопчика і дівчинки з шостого положення ніг та з першої позиції (крок убік лівою ногою з відведенням руки в сторону, підтягнути праву ногу у вихідну позицію, руку опустити і зробити нахил, підвести голову), виказуючи до партнерші (партнера) повагу;

- виконувати уклін «кніксен», виявляючи ввічливість і стриманість;

- тримати руки внизу долонями до себе і трохи відведеними від тулуба або одну руку закласти за спину на рівні талії;

- підтримувати обома руками низ спіднички або одну руку покласти на талію, а другу – на спідничку;

– ставати парою в основні положення до різних танців (обличчям одне до одного; поруч і боком одне до одного тощо), по-різному з'єднуючи руки у парі;

– вишукано плескати в долоні в різних ритмах або варіативно виконувати оплески у парі;

– плавно й пластично виконувати в ритмі вальсу рухи руками в одному напрямку, зустрічним рухом, виводячи вперед то одне, то друге плече тощо;

– виконувати легкий біг у ритмі польки і вальсу;

– добірно і легко кілька разів притупувати ногою, закінчувати рухи легким подвійним або потрійним притупом;

– виконувати легкі підскоки у парі по колу, кружляючи навколо партнера, під своєю та рукою партнера тощо;

– граційно виконувати бокові приставні кроки без та із півприсіданням;

– вишукано танцювати «па шасе» вперед та «па боковий галоп»;

– кружляти у парі в різних варіантах, під рукою партнера, одночасно удвох під з'єднаними руками у «ворітця»;

– у парі виконувати фігуру «віконечко» з переходом і зміною партнерів місцями або кружлянням у парі на 360 °;

– вчитися виявляти координацію і орієнтування у просторі під час виконання фігури «зміни партнера»;

– танцювати елементи гопака в характері бального танцю;

– ритмічно і вишукано виконувати «па полонезу» у спрощеному варіанті;

– виконувати в ритмі вальсу елементарні хвилеподібні рухи, кружляння, переходи тощо.

• **Дитяче бальне виконавство і танцювальна творчість**

Дітям доступні для опанування найпростіші композиції бальних танців, за потреби – спрощені їх варіанти. Діти здатні за прикладом педагога навчитися чітко дотримуватися бального етикету, вишуканого виконання фігур танцю, а також разом із педагогом, одне з одним у парі варіювати елементи рухів, імпровізувати рухи, вигадувати нову фігуру, тобто виявляти танцювальну творчість.

**Орієнтовний дитячий репертуар бальних танців,
завдання для розвитку танцювальної творчості дітей**

<i>Танці</i>	<i>Творчі завдання</i>
<ul style="list-style-type: none"> • «Полька з оплесками»; • «Ввічливий танець»; • «Бальний галоп»; • «Зміни пару»; • «Бальний гопачок»; • «Полонез»; • «Вальс дружби» 	<ul style="list-style-type: none"> • вигадування ритмічних оплесків у парі; • інтерпретація ввічливих рухів у парі; • імпровізація в одній із фігур танцю; • індивідуальне варіювання поклону; • сольна імпровізація за бажанням дитини; • індивідуальна інтерпретація рухів; • варіювання елементів руху

Сучасне пластично-образне танцювання

Дітей залучають до сприймання і відтворення класичної та сучасної музики, пісень в аудіозапису з педагогічно доцільним змістом, яскраво вираженою мелодико-ритмічною основою, чіткою музичною формою, посильним для старших дошкільників темпом. У дітей формують відчуття і ставлення до сучасних рухів як варіативних, багатофункціональних, легко змінюваних, індивідуально-інтерпретованих.

Сучасна пластика

- Діти здатні оволодіти елементарною сучасною пластикою і рухами:
- тримати руки ненапруженими в основних положеннях: унизу, трохи відведеними від тулуба, ледь зігнутими в ліктях, із зібраними кистями; на рівні талії, зігнутими у ліктях на 90 °, із зібраними кистями; відведені в сторони, трохи зігнуті у ліктях, із зібраними, але не напруженими кистями;
 - виконувати колові рухи кистями рук у різних ритмах і напрямках;
 - ритмічно переводити руки з одного основного положення в інше з обертальними рухами кистей чи зі струшуванням кистей, наче музикант маракасами й одночасно пружинити ногами в ритмі музики;
 - виконувати пластичні рухи руками в одному чи різних напрямках і різними прийомами (наприклад, почергово відводити руки від тулуба легким махом у сторони, вперед), поєднуючи рухи рук із пружинними рухами ніг;

– ритмічно виконувати з шостого танцювального положення приставні кроки в один та другий бік на всю стопу (по одному, два, чотири рухи), координуючи рухи ніг і вільну пластику рук;

– енергійно виставляти ногу на каблучок або носок уперед чи вбік з активним рухом рук у тому самому напрямку;

– ритмічно похитуватися з боку на бік, координуючи рух з акцентованими рухами рук (на зразок струшування маракасами);

– танцювати підскоками з природною координацією рук у характері музики;

– виконувати стрибки у різних варіантах, ракурсах, з оплесками, поворотами, виразними рухами рук тощо;

– почергово виводити то одну, то другу ногу кидком уперед, у стони, струшуючи кистями рук (долонь зібрана), наче музикант маракасами;

– ставати у пару, займаючи основні положення (поряд, обличчям в одному напрямку; один до одного обличчям; у тіньовій позиції);

– орієнтуватися у просторі зали, виконуючи гуртом рухові комбінації у чотирьох напрямках зали (по черзі: анфас, лівим боком, спиною, правим боком до педагога);

– ставати у побудову «кубик-рубик» і розбігатися з цієї побудови на великий квадрат;

– виконувати рухи у підгрупах по чотирьох кутах зали та в інших простих побудовах.

Діти здатні розвивати гнучкість, рухливість суглобів, силу м'язів, координацію під час виконання невеличких образно-ігрових комплексів партерної стретч-гімнастики (stretch – розтягування, витягування, напруження, зусилля) та комплексів ритмічної гімнастики образно-танцювального спрямування з кількох вправ загальнорозвивального характеру:

– «Тік-так» (вправа для м'язів шиї та голови);

– «Гуси-гуси» (вправа для м'язів шиї та рухливості суглобів);

– «Вайлуватий ведмедик» (вправа для м'язів плечового пояса);

– «Бокс» (вправа для великих м'язів рук);

– «Плескаємо і знайомимося» (вправа для великих і малих м'язів рук);

– «Пружинки» (вправа для рухливості суглобів ніг і на координацію);

– «Лялька-неваляйка», «Петрушка», «Котик», «У гості», «Метелик», «Жучки» (всі вправи партерні для різних груп м'язів);

- «М'ячики», «Гра у класики», «Кік» (вправи аеробічного характеру);
- «Листопад», «Плакуча верба», «Ракета» (вправи на розслаблення м'язів і встановлення дихання);
- вправи релаксаційні (лежачи на спині: «я, наче тепле і ласкаве сонечко; мої руки і ноги, як сонячні промінчики; тепло від мене я спрямовую на весь світ; мені так добре» тощо).

• **Дитяче пластично-образне танцювання і творчість**

Дітям доступні для засвоєння різноманітні танцювальні комбінації та композиції у класичних й сучасних ритмах і на основі сучасної пластики.

Діти здатні за прикладом педагога, а також разом із педагогом, одне з одним у парі, у гурті варіювати елементи сучасних рухів, імпровізувати рухи, вигадувати нову фігуру, тобто виявляти танцювальну творчість.

Таблиця 12

**Орієнтовний дитячий репертуар сучасних танців,
завдання для розвитку пластично-образної творчості**

<i>Танці</i>	<i>Творчі завдання</i>
<ul style="list-style-type: none"> • «Вару-вару» в нескладній побудові; • «Кік» (композиція з двох-трьох рухів); • «Каченята» (муз. Т. Вернер, текст Ю. Ентіна); • «Човник» (муз. Р. Квінти, сл. В. Куровського); • «Весняні котики» (муз. О. Янушкевич, сл. М. Ясакової); • невеличкі композиції у постановці педагога на основі сучасних дитячих пісень, шлягерів (домірні віку дітей); • нескладні композиції у постановці педагога на основі сучасних мелодій (диско, реп, ламбада тощо) 	<ul style="list-style-type: none"> • індивідуальна інтерпретація рухів; • імпровізація в одній із фігур танцю; • сольна імпровізація за бажанням дитини; • імпровізований рух у вільних напрямках зали («такий, який підказує музика»); • вигадування варіантів рухів, зі зміною пластики рук і тулуба відповідно до пісенного образу; • варіювання елементів руху; • імпровізувати рухи, пластику рук в улюблених сучасних ритмах, образах

1.2.4. Зміст хореографічної діяльності дітей від 6-ти до 7-ми років (четвертий рік навчання)

Діти здатні збагачувати досвід сприймання танцювальних рухів і образів, удосконалювати уявлення, знання, поняття про мистецтво танцю, розвивати навички і уміння художньо-практичної діяльності танцювального виконавства та дитячої виконавської творчості, співпрацюючи з педагогом та з однолітками, переймаючи від дорослого емоційно-образну мову мистецтва, різноманітний хореографічний, зокрема експериментальний, досвід і перетворюючи його на власний – репродуктивно-продуктивний.

Т аємниці Терпсіхори

Збагачуємо пізнання таємниць Терпсіхори, навчаючи дітей емоційно-усвідомлено сприймати і виконувати традиційні танцювальні комбінації екзерсису і музично-рухові забави як посильні тренувально-виховні вправи класичної системи танцю для розвитку загальної музикальності, танцювальності, набуття дитячої техніки виконавства.

• Хореографічна абетка

Діти можуть навчитися естетично-виразних положень тулуба, позицій ніг, рук, елементів класичного екзерсису, набути танцювальної культури виразного виконання рухів:

- ставати у перше, друге, третє положення ніг, зберігаючи струнку поставу;
- тримати струнку корпус у всіх вправах;
- тримати руки у підготовчому положенні, першій, другій, третій позиціях;
- переводити руки з позиції у позицію із супроводом голови, без зайвих рухів кисті;
- ставати у положення *epaulement* (на чверть оберту, по діагоналі у своєму квадраті), *epaulement croise*;
- виконувати перше *port-de-bras* у положенні *en face* (вправа «Сонечко сходить»);

- виконувати нахили, переводи, повороти голови в характері вальсу, польки;
- *demi-plie* (вихідна позиція – перша, друга, третя);
- *battement tendu* з першої позиції вбік, уперед, назад;
- *battement tendu* з *demi-plie* з першої позиції вбік, уперед, назад;
- *passé par terre* з першої позиції;
- *pas degage* як рух зв'язка (крок ногою, відведеною в напрямку другої позиції, з перенесенням ваги тіла з однієї на другу ногу);
- *releve* в першій, другій, третій позиціях;
- *releve* у поєднанні з *demi-plie*;
- виконувати перегинання корпусу назад, убік;
- ставати у позу першого арабеску, виконувати легкі підстрибування на опорній нозі, перехід на другу ногу;
- *temps leve sauté* з шостого положення ніг, першої, третьої позицій, на місці, навколо себе тощо;
- танцювальні кроки з носка в різних характерах музики;
- виконувати танцювальні кроки на півпальцях та із підніманням коліна під кутом майже 90 ° (вихідна позиція – перша або шосте положення), руки тримати долонями на талії або активно змахувати (координація рук як під час маршування);
- запрошувати до танцю, вітати педагога і партнера, дякувати за танець, зберігаючи позиції, поставу, переводячи голову.

Діти вдосконалюють навички сприймати музичний вступ, виконувати його для спеціальної рухової підготовки – *preparation*, виконувати вправу після вступу, завершувати вправу точно із закінченням музики.

Вправи екзерсису на основі класичної системи танцю вивчаються на середині зали або/та біля хореографічного станка, ставши обличчям до палиці.

• Музично-рухові забави

Дітей продовжують вчити виконувати різноманітні танцювальні завдання у вигляді музично-рухових забав, етюдів і вправ, спрямованих на задоволення дитячих потреб у репродуктивно-продуктивному танцюванні та на вироблення у цьому процесі індивідуальних і колективних хореографічних навичок. Наприклад, інтерактивні музично-рухові вправи «Мандрівка оплесків» (2-й варіант), «Ритм твого ім'я», «Хвиля подяки» (3-й варіант); танцювальна гра «Рукавиця-мандрівниця, рукавиця-чарівниця»; танцювальна вправа «Винахідливе коло Терпсіхори» тощо.

У дітей розвивають навички фігурних перешикування у таких забавах: «Коло – діагональ», «Коло – колони», «Коло – квадрат», «Колонна – півколо», «Велике коло – два, три, чотири малі кола», «Коло – концентричні кола», «Звуження – розширення концентричних кіл» («Хвилі наступають і відступають»), «Маленькі кола – зірочки» тощо.

Дитяча образно-ігрова веселка

Досвід виконання дітьми образно-ігрових, виражальних, асоціативних, дієвих рухів збагачуємо, варіюємо, вдосконалюємо під час опанування дитячих хороводів, сюжетних танців на основі хореографії українського та інших народів, бальної та сучасної.

Організуємо співпрацю педагога і дітей та самостійну творчу імпровізацію дітей у створенні *образних танців* – масових і сольних – на основі програмних творів композиторів:

- «Урочиста хода» (муз. П. Чайковського «Марш» із балету «Лебедине озеро»);
- «Кружляння квітів» (муз. П. Чайковського «Вальс квітів» із балету «Лускунчик»);
- «Іграшкові солдатика» (муз. П. Чайковського «Марш дерев'яних солдатиків»);
- «Казковий танець» (муз. П. Чайковського «Червона Шапочка і Вовк» з балету «Спляча красуня»);
- «Хода Лимона», «Погоня» (муз. К. Хачатуряна з балету «Чиполліно»);
- «Казкова русалонька» (муз. К. Данькевича «Танець русалок» з балету «Лілея»);
- «Танцює цар» (муз. Р. Щедрина «Цар Горох» з балету «Коник-Горбокони»);
- «Маленький жонглер» (муз. Д. Кабалевського);
- «Тарантела» (муз. В. Золотарьова);
- «Французький вишуканий танець дівчаток і хлопчиків» (муз. Ж.-Ф. Рамо «Тамбурін»);
- «Чарівні рибки, пташки, кури і півні» (муз. К. Сен-Санса «Акваріум», «Пташник», «Кури і півні» з циклу «Карнавал тварин»);
- «Святкова хода» (муз. П. Чайковського «Марш» із балету «Лускунчик»);

- «Чарівник-Мороз» (муз. Р. Шумана «Дід Мороз»);
- «Урочистий вальс» (муз. П. Чайковського «Фінальний вальс» із балету «Лускунчик»);
- «Кружляємо із Попелюшкою» (муз. С. Прокоф'єва «Вальс» із балету «Попелюшка»);
- «На балу» (муз. С. Прокоф'єва «Гавот» із балету «Попелюшка») тощо.

Українські музично-хореографічні традиції

Залучаємо дітей до українських хореографічних традицій через сприймання народної музики, ознайомлення з переказами про виникнення і традиційне побутування українських хорів і танців, навчання виконання традиційних українських рухів, хорів і танців репродуктивно-продуктивним шляхом та із заохоченням самостійної імпровізації.

• **Скарбниця українських традиційних рухів**

Діти здатні навчитися такого:

- виконувати уклін-вітання хлопчика в образі козака, з шапкою уявною чи звичайною;
- танцювати уклін-вітання дівчинки-україночки в уявному або справжньому віночку зі стрічками;
- застосовувати різні танцювальні положення рук (права рука відведена вгору–вбік, ліва – на талії, голова повернута вліво; одна рука на потилиці, друга – на талії; одна рука на намисті, друга тримає стрічку та інші);
- різноманітно танцювати з віночком;
- виконувати стрімкий зальотний біг (на кожен 1/4 такту) у швидкому темпі;
- рухатися складаною ходою (перемінний крок) у помірному та пошавленому темпі;
- танцювати плавний крок «веснянка» у повільному темпі відповідно до характеру музики;
- відтворювати бокову «доріжку» (пряма, плетена);
- притупувати у два і три удари;
- танцювати нескладний дріб у помірному темпі, поєднуючи пристуки вісімками, чвертями, половинними;
- виконувати вихиласник із потрійним притупом, легко підстрибуючи на опорній нозі;

- рухатися гуцульським пружним кроком убік;
- танцювати гуцульську акцентовану ходу з підскоком на опорній нозі та підніманням робочої ноги, зігнутої в коліні під кутом 90 °;
- застосовувати гуцульську присядку «м'ячик» з шостого положення, нескладні гопакові присядки у полегшеному варіанті;
- танцювати крок «повзунець» у полегшеному варіанті;
- виконувати танцювальні фігури «підкова», «криж», «гребінець», «лісочка», «велика вісімка», «в'юн» та інші.

• **Дитяче українське традиційне танцювальне виконавство**

Дітям доступний для опанування адаптований фольклорно-танцювальний репертуар репродуктивно-продуктивного спрямування. Наслідуючи традиції українського танцювального виконавства від дорослого, залучаючись до художнього мислення українців, дитина перетворює накопичений національний досвід на власний.

Таблиця 13

Орієнтовний дитячий репертуар українських хореографічних традицій

Забави, етюди, вправи	Ігри	Танці	Хороводи
<ul style="list-style-type: none"> • «Уклін-вітання хлопчика»; • «Уклін-вітання дівчинки»; • «Від зальотної – до складаної ходи»; • «Два маки»; • «Гоп-скок»; • «Потанцюємо разом!» 	<ul style="list-style-type: none"> • «Вигадливі чобіточки»; • «Веселий бубон-мандрівник»; • «Зів'ємо віночки»; • «Равлику, зникай!» 	<ul style="list-style-type: none"> • «Гоп-гоп-гоп, гопака!»; • «Крижова полька»; • «Гречаники»; • «Хурделиця»; • «Маленький повзунець»; • «Танець із бубнами» 	<ul style="list-style-type: none"> • «Гей, діти-квіти» («Дружба»); • «Заплітаємо лісу»; • «Кривий танець у два ключі»; • «Бджілки»; • «Три зіроньки ясні»

• **Дитяча творчість за українськими музично-хореографічними традиціями**

Діти здатні за прикладом педагога, разом із ним і самостійно виявляти елементарну творчість, орієнтуючись на пропозицію дорослого, на власну ініціативу. Педагог заохочує дитячі ініціативи, стимулює дитячу творчість різними завданнями, коментує танцювальні імпровізації, розкриває емоційні та логічні лінії дитячої творчості, наголошує на традиційному виконавстві.

**Орієнтовні завдання
для розвитку дитячої творчості на основі традицій**

Типи завдань для стимуляції, прояву та розвитку дитячої творчості	1. Інтерпретація руху, варіювання елементів руху	<ul style="list-style-type: none"> • заохочувати індивідуальну емоційно-пластичну інтерпретацію знайомого руху, образу в забавах, іграх, хороводах, таночках; • інтерпретувати рухи у загальній, жіночій та чоловічій манерах виконання; • стимулювати варіювання елементів руху
	2. Комбінування рухів	<ul style="list-style-type: none"> • пропонувати комбінувати знайомі рухи й образи під час імпровізації в характері маршу, гуцулки, гопачка, козачка, польки, хороводу; • орієнтувати на експериментальну діяльність назвами завдань: «Козацькі танцювальні змагання», «Танцювальні загадки», «Танці запорожців», «Гей, дівчатка чорнобриві», «Ми танцюєм гопака»
	3. Імпровізація фігури танцю	<ul style="list-style-type: none"> • підтримувати бажання змінювати знайомий таночок; • давати можливість реалізовувати власну вигадку в одній із фігур танцю (1-ша і 3-тя фігури – за показом педагога, а 2-га фігура – імпровізована або розроблена за дитячими пропозиціями чи за їх допомогою); • вносити зміни до танцю за показом дітей
	4. Імпровізація створення танцю	<ul style="list-style-type: none"> • викликати прагнення створювати новий таночок на зразок: «Хороводні витинанки», «Спритний козачок», «Завірюха-віхола», «Українка чепуренька», «Весна милувальниця» тощо; • вітати індивідуально створені маленькі танці

Танцювальні подорожі світом

Дітей залучають до виконання основних традиційних танцювальних рухів і танців народів світу.

• Танцювальні рухи народів світу

Рухи білоруського танцю:

- використовувати основні танцювальні положення у парі (стояти поруч, руки навхрест перед грудьми; стояти поруч, праві руки з'єднати над головою дівчинки, а ліві попереду, на рівні грудей);
- рухатися легкими підскоками у поєднанні з легким бігом;
- виконувати боковий крок із приставкою та з легким півприсіданням;
- застосовувати бічний хід із підбивкою на зразок бокового галопу (закінчення руху: зіскок; подвійний чи потрійний притуп);
- танцювати варіанти «трясухи»;
- виконувати варіанти «вільвовочки» (проста та з легкими притупами-перестрибуваннями);
- танцювати неглибокі присяди (випади на опорну ногу, робоча виводиться прямою назад), виконання по одному і в парі;
- виконувати потрійні перескоки-притупи у парі (рух нагадує *па-де-баск*), змінюючи ракурс на 180 ° під час повороту;
- танцювати присядку з підніманням перед собою ноги, зігнутої у коліні;
- рухатися *до-за-до* на підскоках.

Рухи в характері польки:

- виконувати *па польки* вперед як самостійний рух;
- танцювати *па польки* (два рухи), комбінуючи з підскоками (чотири рухи);
- танцювати підскоки, стрибки, оплески, притупування, перетупи;
- рухатися боковим галопом по колу, у парі, з різними варіантами завершення;
- кружляти підскоками навколо себе, в парі, під руками, навколо партнера;
- застосовувати випад на коліно і кружляння дівчинки навколо хлопчика;
- використовувати виражальні рухи для спілкування в ігрових ситуаціях польки.

Рухи російського танцю:

- виконувати танцювальний крок із каблучка ковзним рухом;
- рушати перемінною ногою (активно з каблучка; плавно з носка; плавно з ковзним рухом на останню чверть такту);
- бігти з високим підніманням колін, з оплесками по колінах;
- виконувати широкі припадання убік із третьої позиції;
- танцювати колупалочку з потрійним притупом, без підскоку, в помірному темпі;
- рухатися «вірвовочкою» на *demi-plie* з високим підніманням коліна;
- дрібно притупувати всією стопою, варіюючи ритм зі сполучення основних тривалостей;
- переступати з п'яти на носок почергово то правою, то лівою ногою у флотському характері музики;
- похитування (вправо, вліво) у другій позиції ніг, з активним поворотом голови у бік руху (наче капітан оглядає горизонт);
- виконувати зображально-виражальні рухи у танці «Яблучко»;
- танцювати присядку – розніжку та інші прості присядки.

Рухи молдавського танцю:

- виконувати основний крок «молдовеняски» (два кроки з підскоком і високим підніманням колін та чотири кроки бігом із закиданням ніг назад і нахилом тулуба вперед) у загальному колі, у парі;
- рухатися боковим ходом із каблучка, закінчуючи рух притупом або півприсіданням;
- ритмічні пританцювання на зразок *releve* (ритм: $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$), нахилиючи і випростовуючи тулуб з одночасним опусканням прямих рук і наступним підніманням рук та зі згинанням їх у ліктях рухом до себе;
- кружляти у парі підскоками, праві (ліві) руки покласти одне одному на праве (ліве) плече, а ліві (праві) руки вивести вгору від себе.

Рухи італійського танцю:

- ритмічно вдаряти у тамбурин;
- виконувати підскоки на півпальцях, із тамбурином у руках;
- почергово виводити ноги вперед носком у підлогу з активним протиходом плечей і вдарянням у тамбурин;
- кружляти або стрибати вбік, злегка присівши на опорній нозі, а вільну ногу витягнувши назад (тамбурином легко струшувати);
- виконувати крок-підскок вбік на опорній правій нозі з виведенням вільної лівої ноги навхрест перед собою, зігнувши у коліні (так само рух у протилежний бік з лівої ноги);

– чергувати чотири високі підскоки (тамбурин над головою) з чотирма кроками бігом із закиданням ніг назад і одночасним нахилом тулуба вперед (тамбурин опускати униз).

Руки грузинського танцю:

– використовувати характерні положення рук (руки опущені вздовж тулуба і трохи відведені назад, тильна сторона кисті долонею повернута вперед або назад; одна перед грудьми, зігнута в лікті на рівні плечей, друга – відведена вбік, кисті вільні, долонями вниз; одна рука відведена вбік, друга – у третій позиції над головою, долонями від себе);

– виконувати колові оберти кистями рук при переведенні їх із одного в інше положення;

– пересуватися дрібним кроком на невисоких півпальцях;

– кружляти на півпальцях, акцентуючи увагу на положенні або переведенні рук та кінцевій позі;

– ставати на коліно, кружляти навколо партнера, партнерші.

Руки грецького танцю:

– застосовувати характерні з'єднання рук, поклавши їх на плечі одне одному (у загальному колі, в лінії тощо);

– виконувати основний хід танцю «Сиртакі» (приставні кроки, приставні з виведенням ноги вперед і назад, з невеличким випадом тощо);

– втілювати характерні ознаки танцю у масовій композиції (поступове пришвидшення і повторення рухів);

– перешиковуватися у танці з кола на одну, дві, три лінії та знову переходити до кола.

Рухи танців американських ковбоїв:

– використовувати асоціативну скачку ковбоя на коні в характері музики (на зразок прямого галопу);

– опанувати рухи, широкі жести з наявною чи уявною ковбойською шляпою;

– рухатися кроком із каблука (у повороті по невеличкому колу);

– виконувати широкі випади ковбоя на одне та друге коліно вбік, у сторону, в супроводі рухів зі шляпою тощо.

• **Дитяче народно-танцювальне виконавство і творчість**

Дітям доступні для опанування образні композиції танців народів світу. Діти здатні у співпраці з педагогом і самостійно інтерпретувати, варіювати, імпровізувати, вигадувати нове для себе та однолітків.

**Орієнтовний дитячий репертуар танців, завдань
для розвитку творчості дітей**

<i>Танці</i>	<i>Творчі завдання</i>
<ul style="list-style-type: none"> • білоруський танець «Крижачок»; • чеська полька з дудочкою; • «Полька з привітанням»; • флотський танець «Яблучко»; • російський танець «Бариня»; • молдавський танець «Збір винограду»; • італійський танець «Тарантела»; • грузинський танець «Фрески»; • грецький танець «Сиртаки»; • американський танець «Веселі ковбої» 	<ul style="list-style-type: none"> • вигадування нової фігури танцю; • імітація, комбінування рухів з дудочкою; • індивідуальна інтерпретація рухів танцю; • імпровізація, варіювання рухів у фігурі танцю; • варіювання поклону, образна інтерпретація рухів; • інтерпретація дієвих рухів; • сольна імпровізація за бажанням дитини

З запрошення до балу

Дітей продовжують залучати до виконання простих рухів із царини бальної хореографії, навчають сприймати, розуміти, відтворювати бальний етикет, учать ввічливо поводитися у парі відповідно до своєї статі, шляхетно взаємодіяти у парі, колективі.

• Етикет бального танцю

Діти можуть збагатити навички виконання рухів бальних танців:

- вклонятися одне одному, варіативно виконуючи уклін;
- виконувати танцювальні кроки на півпальцях у характері музики на дві, три чверті;
- танцювати легкою перемінною ходою;
- просуватися вбік пружним кроком, з нахилом голови у бік руху;
- ставати в парі у вже знайомі основні положення до різних танців, а також у тіньове та інші положення, по-різному з'єднуючи руки у парі;
- плескати в долоні в різних ритмах, варіативно – у парі;
- вишукано танцювати *на шасе* і *на польки* вперед, *на боковий галоп*, розлучатися і зустрічатися з партнером, орієнтуватися у просторі у фігурі «зміні партнера»;

- танцювати елементи гуцульського танцю в характері бального етикету;
- виконувати підготовчі рухи до вальсу, різні положення у парі (зокрема – закрите), хвилеподібні рухи в ритмі вальсу;
- пластично виконувати «па вальсу» в шостому положенні ніг (уперед і назад, по квадрату, з просуванням уперед по лінії танцю), вальсову доріжку обличчям по лінії танцю;
- виконувати у фігурі «віконечко» крок з боку-вбік і вперед-назад з плавним підведенням на півпальці (спрощене *pas balance*) з першої, третьої позицій;
- кружляти у парі на півпальцях дрібним кроком у шостому положенні ніг, під рукою партнера, під з'єднаними у третій позиції руками;
- виконувати *па менуету* (найпростіший варіант), переходи у парі, повороти, поклони;
- виконувати основний хід танцю «Па де грас» і його варіанти у спрощеній та основній фігурі;
- граційно танцювати *па полонезу* або акцентований хід на $\frac{3}{4}$, переходи партнерів із ввічливими поклонами, фігурні перешикуння;
- виконувати кілька найпростіших, у полегшеному варіанті рухів латиноамериканських танців «Ча-ча-ча», «Самба» тощо.

• **Дитяче бальне виконавство і танцювальна творчість**

Дітям доступні для опанування нескладні композиції бальних танців, за потреби – спрощені їх варіанти. Діти здатні збагатити навички чіткого дотримування бального етикету, вишуканого виконання фігур танцю. Діти спроможні розвивати вміння варіювати елементи рухів самостійно і в парі, імпровізувати рухи, вигадувати нову фігуру, тобто виявляти танцювальну творчість, необхідну дитині в особистому повсякденному житті, під час свята танцю і Віденського балу в дитячому садку.

Таблиця 16

**Орієнтовний дитячий репертуар бальних танців,
завдання для розвитку танцювальної творчості дітей**

Танці	Творчі завдання
<ul style="list-style-type: none"> • «Долоньки»; • «Ми танцюємо польку»; • «Весела хвилинка»; • «Знов ми зустрілись з тобою»; • «Бальна гуцулка»; • «Парний вальс»; 	<ul style="list-style-type: none"> • вигадування ритмічних оплесків у парі; • інтерпретація характеру рухів; • індивідуальна інтерпретація рухів; • варіювання елементів руху, поклону;

- «Менует»;
- «Па де грас»;
- «Ввічливий танець»;
- «Урочистий полонез»
- «Віденський вальс»

- імпровізація хлопчиків в одній із фігур танцю;
- імпровізація дівчаток в одній із фігур танцю

Сучасне пластично-образне танцювання

Дітей продовжують залучати до сприймання і відтворення класичної та сучасної музики, пісень в аудіозапису з педагогічно доцільним змістом, з яскраво вираженою мелодико-ритмічною основою, чіткою формою, посильним для старших дошкільників темпом. У дітей розвивають відчуття і ставлення до сучасних рухів як варіативних, багатофункціональних, легко змінюваних, індивідуально-інтерпретованих.

• **Сучасна пластика**

Діти здатні оволодіти нескладною сучасною пластикою і рухами:

- ритмічно виконувати легкі пружинні у колінах рухи ніг з одночасними рухами рук (відведення в сторони вільним рухом, з поворотом верхньої частини тулуба; активні рухи на згинання та випрямлення рук у ліктях тощо);
- пластично координувати рухи рук, спрямовуючи їх у різних напрямках (одна вперед – друга вбік; одна вгору – друга вбік);
- виконувати по чергові поштовхи правим, лівим плечем (по чотири, два, одному руху) з вільною і виразною координацією рук;
- виводити ногу на каблук або носок уперед чи вбік з розворотом плечей і виведенням рук прийомом протиходу;
- ритмічно виконувати з шостого положення ніг пружинні приставні кроки (по чотири, два, одному руху) вбік, уперед, назад, у повороті, координуючи рухи ніг і вільну пластику рук;
- ритмічно піднімати зігнуту в коліні робочу ногу на 90 ° з одночасним пружинним згинанням опорної ноги та у поєднанні з протилежно спрямованими рухами рук (лікоть – коліно);
- виконувати у ритмі вальсу плавні й пластичні рухи тулубом, координуючи їх з рухами рук, голови, ніг;
- виконувати стрибки у різних варіантах, ракурсах, координуючи стрибки з виразними рухами рук;

- виконувати «маятник» (перестрибування з ноги на ногу з виведенням робочої ноги вбік у підлогу та над підлогою на 10–15 °);
- танцювати підскоки в манері танцю «Ріліо», основний крок танцю «Ріліо» (без підстрибувань у першій частині руху);
- виконувати ритмічні рухи у парі в одному напрямку, у проти-лежних, назустріч одне одному тощо;
- опанувати поворот-закручування дівчинки на руку партнера, поворот-розкручування у вихідне положення (з вихідного положення поруч на відстані витягнутої руки, обличчям в одному напрямку).

Діти здатні розвивати гнучкість, рухливість суглобів, силу м'язів, координацію під час виконання невеличких образно-ігрових комплексів партерної стретч-гімнастики та комплексів ритмічної гімнастики образно-танцювального спрямування (варіанти вправ загальнорозвивального характеру розробляються самим педагогом на зразок вправ, описаних у змісті 3-го року навчання).

• **Дитяче пластично-образне танцювання і творчість**

Дітям доступні для опанування різноманітні танцювальні комбінації та композиції у класичних і сучасних ритмах і на основі сучасної пластики.

Діти здатні за прикладом педагога, а також разом із педагогом, один з одним у парі, у гурті та самостійно варіювати елементи сучасних рухів, імпровізувати рухи, вигадувати нову фігуру, тобто виявляти танцювальну творчість.

Таблиця 17

**Орієнтовний дитячий репертуар сучасних танців,
завдання для розвитку пластично-образної творчості**

<i>Танці</i>	<i>Творчі завдання</i>
<ul style="list-style-type: none"> • «Київ на світі один» (на основі пісні «А Київ на світі один», сл. Ю. Рибчинського, муз. О. Злотника); • «Ріліо» у найпростішій побудові; • «Кік» (композиція з кількох рухів); • «Країна дитинства» (у сучасних пісенних ритмах); • невеличкі композиції у постановці педагога на основі сучасних дитячих пісень, шлягерів, домірних віку дітей; 	<ul style="list-style-type: none"> • індивідуальна інтерпретація рухів; • імпровізація в одній із фігур танцю; • сольна імпровізація за бажанням дитини; • імпровізований рух у вільних напрямках зали, «такий, який підказує музика і моя фантазія»; • вигадування варіантів рухів, зі зміною пластики рук і тулуба відповідно до пісенного образу;

<ul style="list-style-type: none"> • спрощені рухи, елементарні композиції у постановці педагога на основі доступних сучасних мелодій (диско, біт, ламбада, хіп-хоп, сальса тощо) 	<ul style="list-style-type: none"> • іваріювання елементів руху; • імпровізація рухів, пластики рук в улюблених сучасних ритмах, образах; • танцювальні діалоги (танц-діалоги) хлопчиків і дівчаток, педагога і дітей на основі засвоєних рухів
--	--

1.3. Хореографічна компетенція дітей 6-ти – 7-ми років

(хореографічні досягнення дітей)

• Результатами освітньо-виховної роботи зі сприймання музично-хореографічного мистецтва, засвоєння спеціальної мови мистецтва має стати такий рівень уявлень, знань, понять, за якого дитина різноманітно проявляє себе:

– уміє сприймати і розуміти танець як гармонію внутрішнього стану душі і зовнішнього його вираження, як пластично-музичне втілення людського почуття, життєвого явища;

– визначає характер танцю, настрій виконавців, переживає емоційно-змістовий ланцюжок твору, розрізняє особливості художніх засобів хореографії (сюжет, музика, рухи, малюнки, фігури тощо);

– має уявлення про спільні, чоловічі, жіночі рухи, про масові, парні, сольні форми танцю;

– вирізняє хоровод як пісенно-музичне і танцювально-ігрове дійство;

– розрізняє народну, бальну, сучасну хореографію за музично-танцювальними ознаками і життєвим призначенням;

– знає українські традиційні рухи, хороводи, танці, пов'язує їх назву і сюжет з традицією побутування, з власним мистецьким досвідом, ініціює їх використання у повсякденні;

– проявляє емоційно-ціннісне ставлення до мистецтва танцю, вирізняє гуманний зміст і виразне виконання танцю, визначає красу і гармонію за власними критеріями;

– радіє можливості спілкування засобами танцю та із приводу хореографії, виявляє зацікавленість й естетичне ставлення до мистецького й навколишнього світу, до людей.

- Результатами освітньо-виховної роботи у царині дитячого музично-хореографічного виконавства визначено такі навички та вміння старшого дошкільника:

- уміє виражати емоційний стан, почуття, зміст танцю, ставлення до партнера виражальними, дієвими, асоціативними, традиційними рухами;

- співвідносить виконання руху (у тому числі з екзерсису на основі класичної системи танцю), фігури, танцю – з характером, метроритмом, формою музичного твору, сюжетом танцю;

- надає міміці, жестам, позам, рухам танцювальної образності, володіє елементарною танцювальною технікою;

- уміє емоційно-осмислено переживати зміст українського хороводу і танцю, виконувати традиційні рухи типово і варіативно, втілювати український характер у танцювальному привітанні, у взаємодії в парі, у гурті, в чоловічій і жіночій пластиці, малюнках, фігурах;

- уміє втілювати в танцювальних рухах, танцях характер музики деяких народів світу і національності, з якої сам походить;

- уміє відтворювати світський характер бального зразка, дотримуватися етикету в парі, невимушено й музикально рухатися в сучасних ритмах;

- отримує моральну, естетичну, фізичну насолоду від подолання домірних музично-рухових труднощів, від своєї танцювальної умілості, відчуває радість від успішності власних і спільних танцювальних дій.

- Результатами освітньо-виховної роботи у царині виконавської музично-хореографічної творчості має стати такий рівень вільного володіння актуальним досвідом, за якого дитина має бажання і вміння:

- інтерпретувати характер виконання народних рухів, хороводів, танців, сучасної пластики;

- комбінувати, змінювати, імпровізувати танцювальні елементи, рухи, зміст у фольклорних, народних, бальних, сучасних танцях;

- обирати для вигадування образ, танець, адекватний дитячому ігровому задуму, власним творчим силам, відповідний своїй статі;

- виявляти уяву, фантазію, оригінальність у пластичному створенні образу;

- по-партнерськи взаємодіяти, співпрацювати з дорослими й дітьми;

- застосовувати набутий творчий досвід у повсякденних ігрових, побутових, святкових, життєво різноманітних умовах.

Реалізація змісту хореографічної діяльності дошкільників не є простою, але видається цілком реальною.

1.4. Варіативність запровадження програми

Програма може бути використана в комплексі усіх розділів і складників змісту. Водночас радимо керуватися програмою і тим педагогам, які хочуть і можуть скористатися нею лише частково, запроваджуючи у роботу з дітьми елементи класичної та української народної хореографії, або елементи класичної та сучасної хореографії, або короткотривалий хореографічний проект «Віденський бал» на основі вибіркового матеріалу бальної хореографії, тобто не всі в комплексі змістові лінії, а лише окремі.

Пропонуємо таку варіативність для часткової реалізації змістових ліній у хореографічній діяльності дітей:

- «Дитяча образно-ігрова веселка» та «Українські музично-хореографічні традиції»;
- «Таємниці Терпсіхори» та «Українські музично-хореографічні традиції»;
- «Таємниці Терпсіхори» і «Дитяча образно-ігрова веселка»;
- «Таємниці Терпсіхори», «Дитяча образно-ігрова веселка» та «Українські музично-хореографічні традиції»;
- «Таємниці Терпсіхори», «Українські музично-хореографічні традиції» і «Танцювальні подорожі світом»;
- «Українські музично-хореографічні традиції» і «Танцювальні подорожі світом»;
- «Таємниці Терпсіхори», «Запрошення до балу» і «Сучасне пластично-образне танцювання»;
- «Дитяча образно-ігрова веселка», «Запрошення до балу» і «Сучасне пластично-образне танцювання»;
- «Таємниці Терпсіхори» і «Сучасне пластично-образне танцювання».

Головне педагогові важливо вірити у те, що більш довірливого і вимогливого, захопленого і задоволеного, вдячного й успішного учасника хореографічної діяльності, ніж дитина-дошкільник, не знайти. Заради такого партнера з діяльності варто працювати.